

C923

Pühade
Album

1911

C 923

PÜHADE ALBUM

ÜLESTÕUSMISE
PÜHADEKS-1911

TEADUSE • KIRJASTUS • TALLINNAS

Kolk.

**Kõige suurem väljavalik
Schweitsi kellade magasinis**

end. **O. Luks** pidage meeles
Harju uul. 39

Alma ühegi abikauplufeta.

soovitab kui spetsial-kellademeister proovitud ja 3 aastase vastutusega kõige paremaid Schweitsi kellasid. Rikkalik väljavalik kuld, uus-kuld, hõbe ja uus-hõbe ehteasju.

Lühikene hinnakiri:

Kuld meesterahwa uur remt. 56 pr. 33 rbl. — I ja fallim.	
" naisterahwa " " 15 " " " "	
Hõbe meesterahwa " " 84 pr. 5 " 25 " " "	
" naisterahwa " " 4 " 25 " " "	
Teras mustad meester. rem. uurid 1 " 25 " " "	
" naister. " " 1 " 50 " " "	
Aratajad lauatellad 1 " 20 " " "	
Seinakellad — " 80 " " "	
Kuldetid 56 pr. 6 " 50 " " "	
Hõbe fetid 84 pr. — " 40 " " "	

Doublefetid 14 pr. R. S. — rbl. 50 kop. ja fallim.	
Valgeft metall. ja tullat-fetid — " 15 " " "	
Kuld sõrmused 56 pr. — " 50 " " "	
Kuld sõrvarõngad 56 pr. 1 " — " " "	
lävõdrud 5 " 50 " " "	
Hõbe lüftid — " 45 " " "	
" rätinat laasid 1 " — " " "	
" salmetirõngad 84 pr. 1 " 40 " " "	
tikutõõsihoibjad " 1 " 60 " " "	
" portmoned " 3 " 75 " " "	
" tšeeftlaafi hoibjad " 5 " 25 " " "	

Magasini juures on ka töötuba, kus kõiksugu kella ja kullaseppa töösse puutuvaid tellimisi ja parandusi asjatundliku ülewaatuse all ruttu ja korralikult vastutusega täidetakse. — Hinnad wõistlemata odawad.

Kõik minu juureft ostetud asjad wahetatakse ühe päewa jooksul ümber ehk raha
 antakse tagasi.

**Uuride wabriku-ladu ja kuld-ning hõbeasjade kauplus
H. Markowitsch,**

Talinnas, Wiru uul. nr. 24,

soowitab suures väljavalikus wabriku hindadega järgmiseid asju:

Kuld meesterahwa uur 56 proow	32 rbl. — kop. ja kallimad.
" naisterahwa " " 14 " 50 " "	
Hõbe meesterahwa " " 84 " 4 " 50 " "	
" naisterahwa " " " 4 " — " " "	
Teras meesterahw " " " 1 " 25 " " "	
" naisterahwa " " " 1 " 60 " " "	
Seinakellad — " 85 " " "	
Aratajad kellad 1 " 10 " " "	
Hõbe ketid 84 pr. — " 35 " " "	

Uuest kullast ketid " " — rbl. 30 kop. ja kallima d	
Kuld sõrmused " " — " 50 " " "	
Kuld sõrwarõngad " " 1 " — " " "	
Hõbe lusikad " " — " 40 " " "	
" wiinaklaasid " " — " 80 " " "	
" salwrätiku rõngad " " 1 " 30 " " "	
" tikutoosihoibjad " " 1 " 50 " " "	
" portmoned " " 3 " 50 " " "	

ja ülepea igatseitsi kuld ja hõbeasju kõige odawamate hindadega. Palun enne, kui mujalt ostma minnakse, minu juurde tulla.

Aupaklikult. H. Markowitsch.

**Birk'i auruwärwimise ja keemialise puhastamise
wabrik. Tallinnas, Maatri uul. nr. 23.**

Esimene ja suurem Eestimaal.

7 kuldauraha ja „Grand Prix“ 1904—8.

wärwit

Tgas wärwis: willast ja poolwillast riiet, kodukoetud kangaid, meeste-, ja lasteriideid (terwelt wõi harutatult), fiidi pearätitud, jalkifid, pluusjesid, paelasid jne;

trükit

indigofiniseid laudlinasid iga moodi roosidega (uued toredad proowid), niifama aurutrükitiga: laudlinasid, woodis, jaanis, hobuste- jne. tekkifid;

puhastab

Riided keemialikult: kõiksugu fiidi, sameti, willased, poolwillased jne asju, kleitifid, pluusjesid, jalkifid, ülifondasid, talwe-asju, päewawarjusid (warre peal), sulgi, pitsifid jne.;

kardinate pesemine.

Käärrib, wannutab, pressib, apretterib, raomit, dekateerib riiet kõige paremate masinate abil — täieliku wastutamise all.

Wõimalikult odawaste.

Minus nahkade wärwimise koht Eestimaal.

Lioni kalewimagasin
Harju uul. nr. 21.
Kleinhofi majas

soowitab oma uueste awatud ladust: palitu, ülifonna, frakkide, kasukate ja kooliõpilaste, ametnikkude, linnawahtide jne. ülifonna riideid kõige kuulsamatest Wene- ja Inglismaa wabrikutest. Siberi, Kaukasia ja Amerika nahku kasukateks, kraedeks, mütsideks, boadeks jne. kõige suuremas väljavalikus wõistle-mata, aga kindla hinnaga. Täielik jaoskond kõiksugu manufak-tur kaupadest.

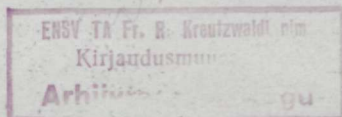
Kõige odawam

puusärkide ostukoht

on nüüd Wittenhofi uul. nr. 18.

Tammepuu-karwa lakeeritud 5 rbl. ja kallimad, riidega üle tõmmatud 10 rbl. ja kallimad.

F. Kaar.

1954: 1665 ✓

Ülestõusmise pühad.

Keegi luuletaja lasseb kord ühte „suri-
jat lille“ kurta, et ta õitsemisest järele jätma
peab ja elu päikesepaistet enam näha ei
saa. Ta tunneb seepärast äraütlemata suurt
hingewalu, et ta saladusiisese mullapõue ta-
gasi minema peab, kust ta, võib olla, uuel
kujul üles tõuseb; ta teab ainult, et ta ära
kaob ja selleks, mis ta on, iialgi enam
ei saa.

Iga inimene teab, et kõik, mis siin il-
mas, kaduw ja kõduw on; et meie maa-
pealsest warast midagi jäädawalt endi oman-
duseks nimetada ei või, et meie ise kord
kaome, ja see teadmine on niikaua inimeste
leas walitsenud, kui maailm wana on ja ta
walitseb edasi kuni maailma otsani.

Sealjuures on ühed endile mõttetarga
külmawere omandanud ja wõiwad waikse
rahuga surmatundi oodata, mil nende elu-
küünal kustub; teised jälle, võib olla, mõt-
lewad terve enese eluaeg selle peale, et maa-
pealse elu lõppemine inimesele weel „otsa“
ei tähenda, waid et tal midagi saladuslist,
midagi äramõistmatat ees oodata on.

Seda mõtet toetab kristlik kirik enese
õpetusega ülestõusnud Jumalapojast Jeesusest
Kristusest, kes enese lepitamiseturma läbi ka
inimestele igawest elu saatis, ja kõigi kristli-
ste usutunnistuste kellad kutsuwad uskliku

püha rõõmusõnumit kuulama, et Kristus on
surnuist üles tõusnud.

Iga usk on saladus, mida inimene ära
mõista ei suuda; usk nõuab inimese südant,
tema tundmuist, ja meie peame walima, kas
meie tahame uskuda või mitte. Usk on
niisamalgugune müsterium või saladusline
mõiste nagu armastuski. Paljud arwawad
endid ilma usuta läbi saawat, paljud ilma
armastusega, aga miljonid weel teawad,
et armastuist ilma seest ära ei või kaotada,
et tema, see on armastus, iseenesest inimeses
maad wõtab ja tihti usu edendajaks saab,
kui meie mitte nii ketserlised olla ei taha ja
ei seleta, et armastus ise ka usk on.

Kõige paremat eeskuju selleks, kuidas
päriselt armastama peab, on meile Kristus
annud. Meie eklijad inimeselapsed armas-
tame, kui meie üleüldise armastame, ainult
iseendid, kuid Ewangeliumi raamatu lehe-
külgedelt loeme, et Kristus inimesi nii on
armastanud, et ta oma elu nende eest
jättis.

Kristus nõuab aga ka tõliseid asju usk-
likkude käest. Tuttaw on tema sõna, et kes
Tema järel käia tahab, see peab enese risti
oma peale wõtma ja ennaist ära salgama.
Ja kui ta kolmandat korda ennaist jüngri-
tele ilmutas, pani ta Peetrusele kolm korda

küsimise ette: Siimon, loona poeg, armastad sina mind? Ja siis ütles Ta:

„Tõesti, tõesti, mina ütlen sulle: Kui sina noorem olid, siis panid sa ise endale wõõ ümber ja läksid, kuhu sa tahtsid, aga kui sa wanaks saad, liis pead sa enese käed wälja sirutama, ja üks teine paneb sulle wõõ ümber ja wiib su sinna, kuhu sa ei taha.“

Mitte kerge pole see tee, mis õigeste mõistetawa Kristuse juurde wiib. Silmakirja-

wagad ja iseõiged petawad endid, kui nad endid armusaanuteks loewad ja „Island, Island“ hüüawad.

Waewa näha, kannatada ja wiletsust tunda on ristiufu pea-põhjusemõte, ja isegi ülesärkawa looduse pakatamine ning õilmittamine katab kaastundliselt nagu kerge, läbi-paistja loor elu sügawat tõsidust, ja teeb õpetuse ülestõusnud Õnnistegijast weel tõsilemaks kui ta on.

Esimene käsk.

W. Thali järele -on.

„Mis sinu nimi on, wäikene mees?“ küsis raamatukaupleja Negerfen.

„Minu nimi on Swend.“

„Sina soowid 10 börrilist heftit. Tubli. Tähen-dab, et sa koolis käid?“

„Käin.“

„Aga on sul tänaseks ülesantud tükk selge?“

Swend luges esimese käsu wõrrinal kaupmehele ette. See oligi temale tänaseks ülesantud.

„Nii, nii! Aga et sa nii wirt poisj oled, siis kingin ma selle eest sulle selle pilbi.“

Swend tänas ja läks ukse poole. Ta ulatas waewalt kaupluse ukse linki katsuma, aga sai ikkagi ukse ennem lahti, kui Negerfen abits jõudis. Kooli-majani oli weel tükk maad ja Swend ruttas sinna õige pikki sammusi wõttes.

Temal oliwad uued kalossid jalas ja ranits sel-jas. Oli waja natukene õlasid liigutada ja kobe klobises joonelaud ranitsas ja see klobin tegi temale suurt lõbu. Wähemalt teadsiwad ometi inimesed, et ta kooli lähed.

Sellejuures pidi ta juurest koerast, Wallina maja juures, mööda minema, kes alati hantudes tema peale jookkis, nagu iga teisegi möödamineja peale. Aga nüüd oli waja sarnast nagu teha, nagu ei oleks koer seda wäärtki, et tema peale waadata, nimelt sellepärast, et maja juures paar poisijõmpsiat seisi-wad. Joonelaud aga ainult klobises lustilikult ranit-sas, kui Swend kardetawast majast õnnelikult mööda läks.

Kool oli linna serwas ja teda lahutas wälisest ilmast paks ja kõrge kiviimüür. Selleks oli suurt wäp-rust waja, et julgeste wärawatest läbi minna ning ifeteadwalt üle suure liiwase hoowi tõndida.

Siin klobises joonelaud otse hullupöörasel tants-ful, ehk ümberringi küll ainust hingeliski ei olnud, kes jeda kuulda oleks wõinud, peale Swendi enese.

Koolis oli Swendil ainult kolm õppetundi iga päewa kohta. Tema oli alles esimeses ettevalmistuse klassis. Seal õpetati lugema, kirjutama, arwama, usu-õpetust, ajalugu ja geografiat.

Kõige esiteks oli usuõpetuse tund. Kooliõpetaja tõndis klassis edasi ja tagasi ning küsis õpetundi.

Kõit kaksteistkümmend koolipoisji — ja just nii palju neid oligi esimeses ettevalmistuse klassis — teadsiwad esimest käsku peast ning kooliõpetaja kiitis neid, wõlde, et nad wirgud poisid olla.

„Aga kuule Swend,“ ütles ta järsku: „tead ja, mis ebajumal on?“

„Ja,“ — wastas Swend ifeteadwalt.

„Kudas nimetatakse neid inimesi, kellel ebaju-mal on?“

„Paganad.“

„Dige, Swend, aga kas sa arwad, et teistel inimestel mitte ebajumalaid ei ole?“

„Ei ole.“

„Seda ta ei arwonud.“

„Näituseks, mõnedel nende hulgast, keda sina tunnud?“

Aga siin naeratas Swend tahtmatalt, sellepärast et ühegi tema tuttawa juurest poleks suure pea ja lühikeste looma jalgadega ebajumala kuju leida olnud, niisugust, nagu tema kord pilbi peal nägi, — see näis temale juba enam kui naljakas olewat.

„Ei, kõike, keda ma tunnen, neil ei ole ühelgi.“

„Tead sa jeda kindlaste?“

Swend aina imestas sarnase kooliõpetaja küsimuse üle. Kudas ta nii wõib küsida?

„Aga sinul omal ei ole?“

„Ei. Minul ei ole.“

„Aga wõib olla, siiski on, Swend? Kas sinul tõeste ei ole midagi niisugust, kelle üle sa ifeäranis rõõmustad, keda pea rohkem armastad, kui oma Su-malat? Wõtke hästi järele! See ongi, näed sa, sinu ebajumal.“

Swend jäi mõttesse, ta pidi isegi filmad kinni panema, et hästi selle küsimuse üle järgimõtelda. Aga, ei, ei! Üle Sumala kedagi armastada, ei.

„Ei ole midagi niisugust!“

„Ei ole. Aga näituseks see ilus pilt?“

„See wõi? Selle ma annan heameelega teile.“

Nende sõnadega ulatas Swend pilbi, mida ta Regerсени käest kingatud oli saanud, kooliõpetaja poole.

„No, aga mõtle hästi järele, Swend, kas sul ei ole midagi, mida sa rohkem armastad, kui Jumalat?“

„Ei ole.“

„Aga, võid olla, magus marjasupp ploomide ja rosinatega?“

Sarnane kraam polnud Swendile mõttesfegi tulnud. Magus marjasupp ploomide ja rosinatega! Paljalt selle mõtte juures hakkas Swendi suu juba wett jooksuma.

„No, Swend, kuda arwad?“

Ennem kui wastata, pidi Swend selle üle järele mõtlema. Sellepeale tõendas ta, et ta ijegi magust marjasuppi üle Jumala ei armastawat. Aga marjasuppi üle jagoga wõis ta rahulikult mõelda, mitte „ei“ veldes.

„Tubli, tubli, mu pois, seda on otse rõõm kuulda,“ ütles kooliõpetaja, Swendi pead silitades.

Aga kui kooliõpetaja veel teist korda ta pead paitas ja ütles: „wäga rõõmus kuulda!“ siis sai poisi hinge üle imelik tundmus wõitu. Swendil oli tungiw tahtmine temale velda, et see üsna õige ei ole, liiategi sarnasel korral, kui asi marjasupisse jagoga puutub. Aga seda asja praegu ülestunnistada oli ka piinlik, sellepärast wakis ta parem.

Nädal läks mööda. Usuõpetuse tunniga jõudis etewalmistuse klass juba neljandama käjuni.

Aga iga kord, kui kooliõpetaja Swendiga lahkest rääkis ja iseäranis siis, kui ta tema pead paitas, oli poisil jällegi sarnane imelik tundmus.

Ja Swendil oli soow, et kooliõpetaja temaga mitte lahke ei oleks, waid wali ja tige oleks ja mitte ta pead ei paitaks. Kord mõtles ta juba, ülesantud tükki õppimata jätta, selleks, et natukene riielda saada.

Aga see oleks wäga raske. Swend mõistis alati oma õpetüffa.

Swendile anti kodus alati iga neljapäewal ja pühapäewal magusat suppi ja wiimasel korral ijegi jagoga. . .

„Swend, mida see tähendab? Nagu näib, ei armastagi sa enam oma himurooga?“

Swend ei tahtnud midagi süüa ja palju ei puudunud, ta oleks suure häälega nutma hakanud, aga sai siiski lõpuks enese üle wõitu.

Aga kui järgmisel pühapäewal uueste magusat suppi rosinate ja ploomidega anti, maitsewat, ülimatejemat, siis sõi Swend seda terwet kolm taldreku täit ära.

Peale lõunat heitis ema sohwa peale pikali ja jäi kergesse uinatusse.

Järsku läks uks lahti ja Swend jooksis sisse. Temal oli pühapäewa kuub seljas ja walge krae kaelas. Aga wiimane oli koguni kortsus ja poisi nägu pijaratest märg.

„Mis sul wiga on, mu pois?“ küsis kohtunud ema, kui ta selle juurde tormas ja pea tema rinnale peitis.

Aga Swend nuttis ainult libedalt ja wiimaks rääkis alles suure waewaga:

„Mamma. . . mul on . . . wõõrad. . . juma. . . lad!“

„Mis sa räägid?“

Ena hoidis nähtawaste suure waewaga naeru tagasi.

„Mamma! Mul on kangeste hirm! . . . Mul on ebajumal!“

„Mis ebajumal!“

„Magus marjasupp, ploomide ja rosinatega.“

Tüki aja pärast läks emal korda wiimaks teada saada, mis poisiga juhtunud oli, aga kui ta selle üle naeris ja temale ära püüdis seletada, et see kõik mitte nõnda halb ei ole, nagu ta enesele ettekujutab, seda ei tahtnud pois kuulatagi.

„Sa, mamma, ei tea, kuidas koolis selle asja peale waadatakse; seal on hoopis teisiti, kui siin sinu juures toas. Sa wõid muidugi arvata, et see patt ei ole, aga koolis veldakse ikkagi!“

Tema ei jäänud ennem rahule, kui ema temaga jeltsis kooliõpetaja juurde läks.

Wiimane istus suures toas raamatute keskel. Tõepoolest polnud see see kooliõpetaja, keda ta klassis oli harjunud nägema. See oli päris harilik, igapäine meeserahwas, niisamasugune, näituseks, nagu isagi. Ja kui wiisatas, lahke ja armas ta oli!

Ena seletas kooliõpetajale asja ära. Tema naeratas ja wõttis Swendi põlwe peale.

„Kuule sa wäikene Swend! Kes annab sinule kõike head siin ilmas?“

„Jumal!“

Seda teadis Swend wististe õhtupalweisi.

„Tähendab, et Jumal sulle ka magust marjasuppi jaadab?“

„Ja, wististe küll, tema.“

„Aga on see marjasupp nii maitsew?“

„Ja, wäga maitsew!“

„No, näed sa nüüd! Teinekord kui jälle marjasuppi sööd, pea meeles, et see Jumala and on ning täna Teda ja siis söö, nii palju kui ise tahad, et Jumalale näidata, et sa selle anni üle rõõmustad.“

„Ja, aga, aga kas. . . kas pole see mitte ebajumalaks?“

„Ebajumalaks on ainult see, mis sind rõõmustab ja mille eest sa mitte pole Jumalat tänanud.“

Swend oli ühes emaga veel tüki aega kooliõpetaja juures ja kui nad ära hakkasiwad minema, ütles wiimane:

„Pea, mu pois, ma olen hoopis unustanud sinule ju pilti tagasi anda, mida sa sellel korral minule andsid.“

„Minul pole seda waja —“ ütles Swend kähku.

„Mispärast?“

„Sellepärast, et see ebajumal on.“

„No, mu kallid pois, kas sa siis selle eest Jumalat ei wõi tänada?“

„Ei, ei wõi.“

„Kas sa ei ole selle eest juba Jumalat tänanud?“

„Ei, ainult herra Regerсени. . .“

Ilus on elu ülestõusnutele.

Leonid Andrejew.

Olete teie kunagi furnuaial käinud?

Oma koguni iseäraline ja kohutav luule on nendes aiaga ümberpiiratud, tasastes ja mahlarikka rohuga kaetud nurgakestes, nii väiksetes ja nii ahnetes.

Igal uuel päeval kantakse sinna uusi jurnuid, ja juba on sinna elav, suur ja kõrvalikas linn kantud ja uus, juurdetulew ootab korda — aga furnuataid seisawad ikka nii väikesed ja ahned. Iseäraline on nende õht, iseäraline waitus; teistsugune on seal puude tasane kohingi — nii ele-

katawad inimesi, kes ise eluaeg tummad, tundmata ja tähelepanemata olivad. Kõikide mälestusfambate pealt loete teie pealkirju ja teie mõtteilmas tõusewad kõik need ilmaf kadunud inimesed üles. Teie näete neid noortena, naerwatena, armastawatena; teie näete neid julgetena, jutukatena, häbematatena, otsata elu fisse uskumatena.

Ja nad suriwad, need inimesed.

Püha õhtusöömaaeg.

Hans Manueli päewapiltline üleswõte näitlejate gruppest, kes püha õhtusöömaaaja seadmist kujutawad. Juudase oia etendab kuulus näitleja Jean Mounet-Sully.

gialine, kurwameelne ja õrn. Näib, nagu ei wõiks need walged fased nutetud filmi, mis läbi nende roheliste oksjade taewast otsistwad, näha; näib, nagu poleks see mitte tuul, waid sügawad ohked, mis õhku ja kaskede wärskeid lehti liigutab.

Tasa ja mõttes kõnnite ka teie furnuaial. Teie kõrw kuuleb pisarate ja sügawate kaebete tajaft kaja ja teie filmad jääwad toredate mälestusfambate, lihtfate puuristide ja tummade hauadade peale peatama. Need tummad hauakünkad

Kas on aga tarwis kodunt wälja minna, et furnuaeda näha? Kas ei ole sellest küllalt, et õõpimedus meid ümbritseks ja päewafed helid ära neelaks.

Kui palju toredaid, hiilgawaid mälestusfambaid! Kui palju waitiwaid, tundmata kohtafid!

Kas on õõd tarwis, et ennaft furnuaial olema tunda? Kas pole selleks küllalt päewa — rahutut, kõrvalikast päewa, millel ise oma õeluseft küllalt saab?

Waadake oma hingesse, sealt leiate päewal kui õõsel furnuaia. Wäitese, ahne, mis nii palju ära neelab. Ja tasast, kurba sofinat kuulete teie — endiste raskete hoigamiste järelkaja, kui furnu, keda teie hauda kandsite, teile kallid oli ja teie teda unustada ei suutnud; ka mälestusjambaid leiate teie sealt ja pisaratest pooleldi ärauhutud pimedaid hauakesi — wäitseid õnnetuid künkakesi, mille all see, mis elus oli, aga mille elust keegi ei teadnud ja mille surma keegi ei märganud, warjul on. Ehk oli see aga kõige parem osa meie hingest . . .

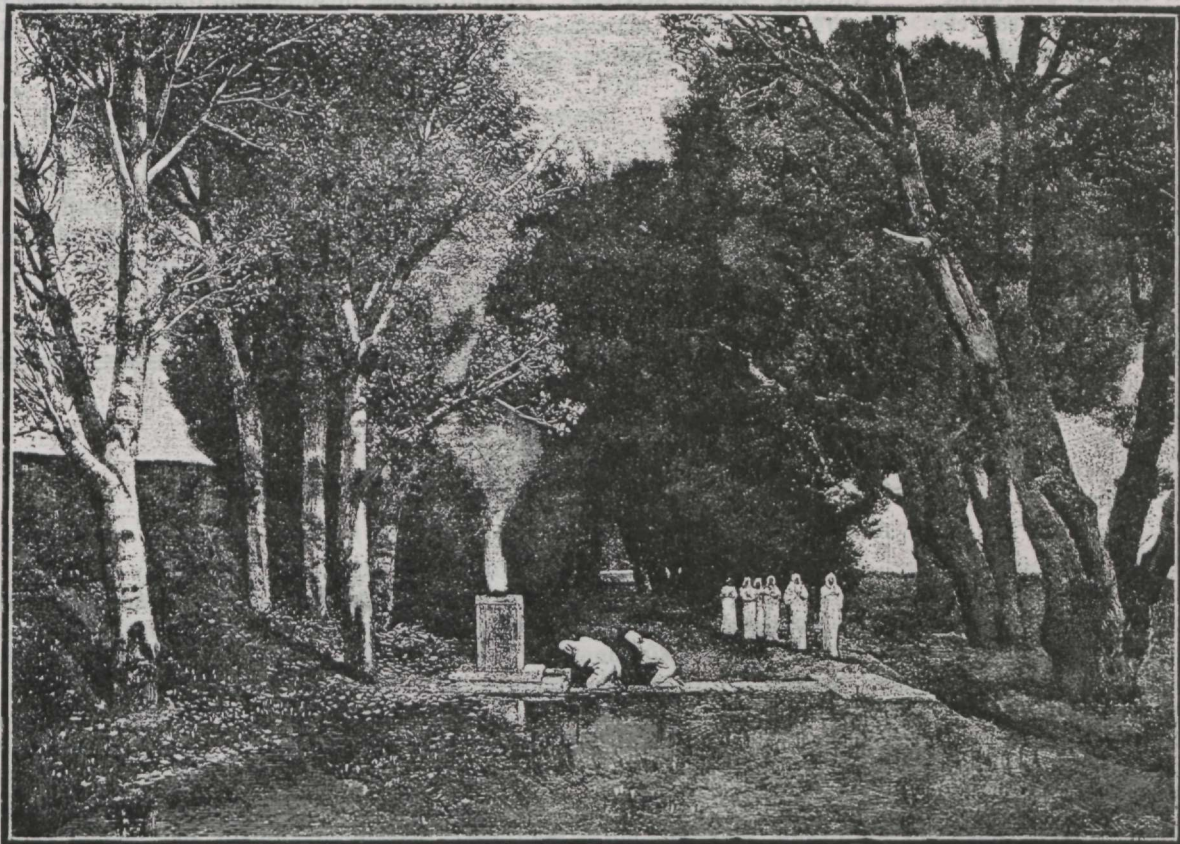
Miks ütlen ma: waadake? Kas teie siis ise oma furnuaeda pole waadelnud, igapäew, niipalju kui neid päewi pikas, raskes aastas on? Wõib olla, et teie alles eila oma kallite furnute

toitsiwad näljaseid; misjuguise armsa ettewaatusega puutusiwad nemad walutawaid haawu ja arstisiwad neid!

Ja nad suriwad, need õed. Nad suriwad külmetusest, seisab risti peal. Nad ei kannatanud jääkülma tuult, mis nende elus puhus, wälja.

Seal, edasi, see wiltuwajunud rist tähendab kohta, kuhu suur talent on maetud. Kui julge tungiw ja rõõmus ta oli; ta hakkas kõigest kinni, tahtis kõike teha ja oli kindel, et ta ilma ära wõidab.

Ta suri nii tähelepanematalt ja waikselt. Kord läks ta wälja ilma, kuhu ta kauaks kadus, ja sealt tuli ta purustatult ja kurwalt tagasi. Ta nuttis kaua, ihkas kaua midagi ütelda — aga waikis ja nõnda ta suri.

Hiisalus. (Böcklini pildi järel.)

Waikus, pühalik waikus asub hiisalus. Otsikohe ülesse tõuseb suitsu obwrialtarilt ja kannab ühes enesega ülespoole ka uklikkude palwetajate salajamaid hingehaasid, mis nad pühas paigas kummardades oma tundmata jumaluse poole saadawad. Eemalt lähinewad pühalikult preestrid walgetes riietes, ka nemad ruttawad palwete, oma jumalusega kõnelemas.

peale mõtlejate ja nende pärast nutjate; wõib olla, et teie alles eila kedagi matsite, kes kaua ja raskelt haige oli ja keda juda elusana ära unustati.

Tiheda raudaiaaga ümberpiiratud raske marmori all puhkawad inimese armastus ja tema õde, usk inimeste sisse. Kui ilusad ja imehead oliwad nad, need õed! Misjuguise heleda tulena põlesiwad nende silmad, misjuguine imeline wõim oli nende õrnades, walgetes kätes!

Ja kui hellalt pakkusiwad need walged käed külma jooki jänust põlemasütitatud huultele ja

Seal pikk rida wäitseid, ärawajunud künkakesi. Kes hingawad nende all?

Ah, ja. Need on lapsed. Wäitseed, elawad, mallatud lootused. Neid oli nii palju ja nii rõõmsaks ja koduseks tegiwad nad hinge — aga üksteise järele suriwad nad.

Kui palju neid oli, kui rõõmus oli hing nende seltsis!

Waikne on furnuaial ja kurwalt sojistawad walgete kaskede lehed.

Las' furnud tõufewad üles! Awage endid, tumedad hauad, langege kofku, rasked mälestusefambad, ja purunege, raudsed aiad!

Ainult ühels pääwaks, ainult ühels filmapilguks andke wabadust neile, feda teie oma raskufega ja pimedufega lämmastate!

Teie mõtlete, et nad furnud on? Oh, ei, nad elawad. Nad waitiwad, aga nad elawad.

Elus on nad.

Laske neid sinife, pilwita taewa jära näha, puhast lewadest õhku fise hingata ja ennaft soojufest ja armastufest joowastada.

Tule minu juurde, minu uinumaläinud talent. Miks õdrud ja nii nalj kalt filmi — on päike find pimestanud? Näed ja, kui heledalt ta paistab? Sa naerad? Jah, naera, naera, — inimestel on nii wähe naeru. Ka mina naeran ühes sinuga. Seal lendab pääsufene — lendame talle järele! Sa oled hauas raskeks läinud? Ja miks näen ma sinu filmis feda imelikku hirmu — nagu haua pimedufe wastuhelki? Ei, ei, ei ole waja. Ara nuta. Ara nuta, ütlen ma sulle!

Ülestõusnute elu on ju nii ilus!

Ah, teie, minu wäikesed lootused! Kui armsad ja naljakad näokesed teil on. Kes ja oled, sina lustilik paks hartjalg, ma ei tunne find ära? Ja mille üle ja naerad? Wõi ei ole find ifegi haud hirmutada suutnud? Tasa, minu lapsed, tasa.

Miks haawad ja teda — ja näed ju, kui wäike, tahwatanud ja nõrk ta on? Elage rahus ja ärge külitage mind. Kas teie ei tea, et ma ka hauas olin? Aga nüüd olen ma päikesest, õhust ja rõõmust uimane.

Kui ilus on elu ülestõusnutele!

Teie tulite, kõrgeft kiidetud, imelised õed. Lubage oma walgeid, õrnu kása suudelda. Mis ma näen? Teie kannate leiba?

Teid, õrnu, naiselikka ja nõrku, ei hirmutanud ka haua hämarus ja ka seal, raskete mägede all, mõtlefite teie näljaste leiwa peale? Ma suudleffin teie jalgu. Ma tean, kuhu nad nüüd lähewad, teie kerged, kiired jalakesed, ma tean, et seal, kust nad üle lähewad, lilled kaswama hakkawad — imelised, lõhnewad lilled. Teie kutsute mind ühes? Lähme.

Siia, minu ülestõusnud talent — miks wahid ja tõttawaid pilwekesi? Siia, minu wäikesed, wallatud lootused.

Seiske! . . .

Ma kuulen muusikat. Ara ometi nõnda karju, sina hartjalg! Kust tulewad need imelised häälled? Waitsed, kõlawad, meeletult rõõmsad ja furwad. Nad kõnelewad igawesest elust.

. . . Ei, ärge ehmatage. See lähneb pea mööda. Ma nutan ju rõõmu pärast!

Kui ilus on elu ülestõusnutele!

○○○○○ Waras. ○○○○○

Lihawõttejutustus Rumeniast. Al. Cazabani järele A. Liblik.

See sündis Suurel nädalal . . .

Juba üle tunni aega on paljajalgne, wanusepoole naisterahwas poe ees edasi ja tagasi kõndinud, mille ukse kohal suurust mööda ritta seatud wahaküünlad ripuwad. Ta waatab wargselt paremale ja pahemale poole.

Poes wiibib hulk ostjaid, talupoegi ja linnaelanikka, kes Lihawõtte pühadeks ühte teist soowiwad muretseda. Iga kord aga, kui ka poe ees rahwa summ suuremaks lähneb, kiirustab naisterahwas sammu, ligineb waikselt poele, waatab fungiwalt küünalderea peale ja teeb wiwitawa liigutuse, otsekui oleks tal nõu kätt wälja sirutada. Kuid ta otsustab teisiti ning ruttab seda kiiremal sammul minema. Nüüd peatab ta õige poe ligidal, waatab otsekui lollakalt oma ette maha, ega pane tähele, et möödaminejad teda ühele ja teisele poole tõukawad.

Kui aga kirikukellad kaeblikult helisema hakkawad, ärkab naisterahwas jälle oma mõtetest Tema wäsinud silmadest hiilgab kindla otsuse kiir. Ta astub kindlal sammul poeukse juurde, sirutab käe wälja ja wõtab reast ühe küünla — kõige wäiksema — maha. Ta ei peida küünalt ära. Nagu kuutõbine tardunult oma ette wahtides

lähneb ta minema, kuna ta kõrw sealjuures kirikukellade helinat tähele paneb

„Waras! Waras! Wõtke waras kinni!“ kostab tema taga tugewa, paljapeaga mehe kõrist.

Kuid möödaminejad ei teadnud, keda nad kinni wõtma pidiwad, sest kedagi polnud näha, kes ärapägeneda oleks püüdnud.

Naisterahwas lähneb hoolimata ja waikselt oma teed, otsekui ei kuuleks ta hüüdeid selja taga ning otsekui oleks ta wargusega mõnda püha kohust täitnud. Aga kui ta tagapool kähisewat hingamist kuuleb ja walge sillamüüri peal äwardawate käewarte musta warju silmab, kargab ta metskitse kärmusega teelt kõrwale ning segab ennast rahwawoolu hulka.

Kuid nüüd panewad teda teised tähele.

Kui ta kõrwaluulitsasse oli pööranud ja ennast tagaajajate eest arwas kindlasse kohta jõudnud olewat, kõlas korraga wali wile, mis tema peast ja südamest walusalt läbi löikas. Kohkunult waatas ta ümber ning nägi enesele rahwa salka järele ruttawat, kes teadmata kus nii ruttu oli kokku kogunud!

„Seal ta on! Seal ta on!“ karjus üks kingsepa õpipoiis, kes senini wiilistades oma teed oli

läinud, ja wiskas saapaga, mida ta kusagile wiis, põgenejale järele.

Tagaajajad ajasiwad silmad pungi, wehklesiwad metsikult kättega ja karjusiwad:

„Hei, wõtke ta kinni! . . . Waras! . . . Ärge laske teda ära lipata!“

Isegi rebane, kes oma august wälja on aetud, ei jookse suurema hirmuga kui see paljajalgne, wanusepoole naisterahwas.

„Wõtke ta kinni, heil! . . . Wõtke kinni!“

Mõned tõdised, kes parajaste uulitsat parandasiwad, kuulsiwad tagaajajate hüüdeid, jätsiwad töö pooleli ja asusiwad põgenejat taga ajama. Üks oli ärewuses kabli kaasa wõtnud, ta wehkles sellega õhus ja karjus rahwale:

„Wõtke ta kinni!“

Kewade selges sinas oli kirikukellode walju, kõrwulukustawat helistamist kuulda. Näis, kui oleks metalline kõla risiiniimeste süda retes usku püüdnud elule kutsuda Önnistegija wastu, kes enast inimesesoo eest ohwriks oli toonud . . .

Tagaajajatel läks korda oma saagile ligemale jõuda, sest naisterahwa jõud hakkas juba lõppema!

Üks suur käsi kahmas põgeneja järele, kofkaküante moodi sõrmed puutusiwad saaki, mis nagu õrn pajukasw wärises.

Kuid seal sündis ime. Naisterahwas kogus jõudu. Tema ees seisis kiriku lahtine uks. Nagu lennates tõftas ta kiriku trepist üles ja kadus suure hoone kindla, sõbraliku warju sisse.

Ähwardaw rohwahulk jäi rusikas kätel seisma. Silmad kiirgasiwad, hambad kirgisesiwad.

Kirikuläwele ilmus wana, prohwetü wällimusega waimulik mees.

„Lubage, pühadus, ta on waras!“ lausus linnawaht, kätt mõõga külge pannes.

Woimulik mees näitas käega, et rahwas ootaks ja astus kirikusse tagasi.

Ühe puldi warjus seisis waras põlwili ja waatas liikumata pilgul altari peale. Tema huuled pomisesiwad iseäralikku palwet. Kuiw kange käsi, mis wahaküünlat hoidis, näis niisamuti wahast olewat

„Sa patune inimene, mis oled sa warastanud?“ küsis waimulik mees temalt karmi häälega.

„Küünla . . . Issandale! . . .“

„Tõuse üles! . . . Mine ära, sest sa teotad Issanda templit! Kas sa ei tea, et Jumal on ütelnud: Sa ei pea mitte warastama? . . .“

Ja waimulik mees andis naisterahwa politseiniku kätte, kes ta maapealse kohtuniku ette wiima pidi.

Külmalilled.

M. Mõru.

Talwe tiranniwõim rauges. Kewadepäikene paistis elustawalt, jää ning lumi sulawad, kuldnohad wilistasiwad, lõõfised lõõritasiwad ja heinamaa serwal kaifiwad külmalilled sinetawa waibana murupinda. Inimesed aga ütlesiwad, et ülestõusmise-päew olewat kätte jõudmas, ja walmistasiwad enast rõõmupühade wastu. Õsteti pühadelaartsiid ja wärwiti mune — siiruwiirulisteks, punasteks ja sinisteks. . .

Glü tuifjoon tulsus tugewaste. Tuhmid silmad lõiwad särama, tardunud liikmed hakkasiwad uue jõuga liikuma. Südamed põljustiwad rõõmsamine; hall, mureline meeleolu muutus roosilisemaks. Inimesed ei olnud efsinud, kui nad ülestõusmise-päewast rääkisiwad. — — — — —

See o'i külmal südatalwel, kui tema kewadest ja ülestõusmisest hakkas unistama. Tema, üks nendest paljudest, kes suurlinna inimestemeresse tähelepanemataalt ära upuwad, kellede olemasolemist ainult siis meelde tuletatakse, kui neilt midagi saada tahetajse.

Ta oli lihtne tütarlaps, kes selleks tööd tegi, et elada, ja selleks elas, et tööd teha. Tema süda aga oli waimline surnuhauad, tema hing pill — talwe, mis ainult lume, jää ning härmatise pool ft rivas oli.

Ja sellepärawt ootaski tema nii wäga kewadet, mil jää ja lumi sulab, lõõfised lõõritawad ja külmalilled maapõuest tärlawad. Ta ootas ülestõusmise-päewa, mil surnuhauad awanewad ja elu naeratab. Siis oleks ta endiste kalmuküngaste kohal rõõmuhääled lajama pannud ja lumebangede afemele lilleata ehitanud, kus suured punased roosid õitsetiwad. Aga kõigepealt oleks ta sinna külmalillesid istutanud, neid lihtsaid ja metsikuid külmalillesid, mis efmestena kewadet terwitawad ja unustatud ning kõrwalist kohtast õrna iluga ehivad.

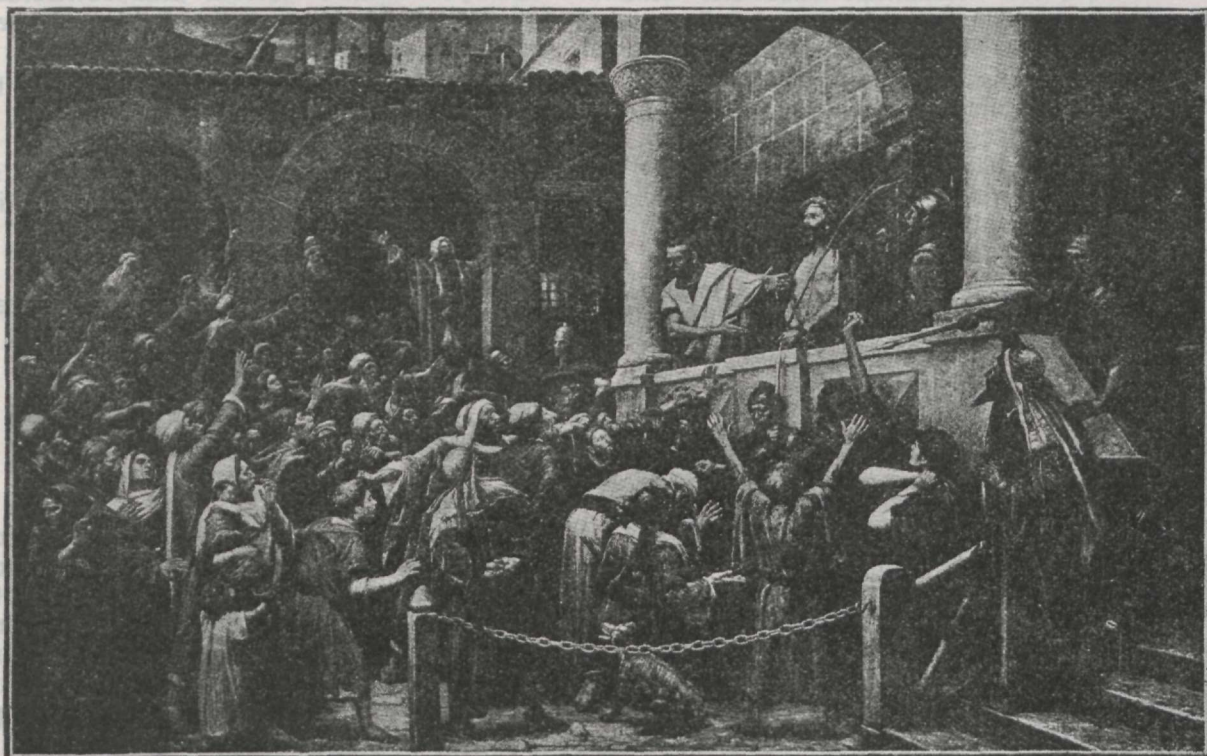
Ta mäletas, kuidas ta kord lapsena üle heinamaa jooksis. Looduses oli kewade. Sooserwa nurgas, sellesamas kohas, mille üle isa alati kurtis, et ta wiletja maalapikese eest jumalamuidu kallist renti maksawat, seal kaswas sel korral hull külmalillesid. Maa aina sinetas. Tema korjas neid kewadekuulutajaid omale suure kimbu ja jooksis rõõmuga koju. Siis sai ta aga ema käest tapelda, et ta rumal tüdruk olewat, kes jillede korjamisega asjata aega raiskab. Oh kuidas tema wäikene süda sellepärawt nuttis! Ohul, kui leegi ei näinud, oli ta walusaid piisraid walanud, pooleõõni oli ta nuuksunud, sest ta märkas, et tema jaoks kewadet ei ole ega külmalillesid ei kaswa.

Kewadet ei olnud ega ei tulnudki. Kui ta suuremaks sai, siis oli ta tööga niivõrd koormatud, et tal lilled peale mõtlemiseks aegagi ei jättunud. Ja kui ta hiljem linna elama asus, siis ei näinud ta film muud, kui kõrgeid kiivimüürisid ja veel kõrgemaid mabrikutekorstnaid. Suvel nägi ta tolmu ning liiva, talvel lund ja jääd. Kord rääkis talle keegi, kes ennast temale „enamaks kui sõber“ nimetas, et linna taga metsas kewadel külmalilled kasvavad, aga sinna ei saanud tema minna. Baba aega oli vähe, ja mis oligi, see kulus puhkamiseks ära. Et aga tema südames sel ajal paline waimutalw walit- ses, siis ei igatsenudki ta külmalilled ega midagi muud. Tööd oli ja süüa sai, rohkem ta ei iha- danudki. Wabadel filmapilkudel waatles ta mõ- niford oma tugewaid ja tööst karedaks läinud kasa ja mõtles:

nii ägedaste üüriraha nõudis, et asi tõsine on. Ja ta wiidi haigemajasse, sinna, kus sabanded surewad, ilma et leinaja käsi nende filmi kinni suruks. . .

Wäljas aga walitjes pakane talwe, ja jääd ning lund oli palju.

Haigemajas märkas ta, et ta ükfinda or, et keegi temast, lihtsast harimata inimesest aru ei saa. Siis mõistis ta, et tema süda jääkooriluga kaetud on, mida ainult kewadepäikene ära võib sulatada. Ja ta hakkas kirglikelt kewadet ootama, ta uskus, et ta siis terme's saab, terveks ja tubliks, nii et kerge waewaga tööd leiab. Kõigepealt tahtis ta aga siis linna taga metsa minna, sinna, kus külmalilled kasvavad. Kuu, kuu oleks ta neid waadelnud, neist omale pürja pununud ja sellega oma otsaesist ehtinud, otsaesist, mis nüüd haigu-

„Ennäe inimest!“ (Munkacci pildi järele.)

Ülemal seisaw pilt kujutab Pilatuse kohtukoda ja määrasewat rahwaparwe kohtukoja õues sel filmapilgul, kui maawalitseja Kristuse rahwahulga ette wälja wiis ja käega Tema peale näidates tähendas: „Ennäe inimest!...“ See sügaw kurb lugu Lunastaja elust on lugeja'ele juba maidugi lapsepõlwest saadik tuttaw. Munkacci hästi kordaldäinud maalitöö tahab seda elawamalt meelde tuletada.

„Annaks aga Janal neile kätele terwit!
On neil jõudu, siis saab tööd, saab tööd, siis on leiba!“

Aga wiimaks pidi ta nägema, et ta tuge- wate kätega tööd ei saa. O'is tööd, aga asjata. Si leidnud. Piew läks piewa, nädal nädala ja kuu kuu järele, aga temal ei olnud tööd ega leiba. Ja kui ta ühel õhtul puruwäsinult tööd otsimast koju tuli, siis tundis ta, et ta haige on, wäga haige. Oli ta paar päewa kodus waewlenud, siis märkas korteriperenaine, seesama, kes alati

sest kahwatanud oli. Ta tahtis ühes loolestega ülestõusmise-luulu lõõritada ja kulbnokkadega rõõmuwiisi wilistada, nii et terve mets vastu kajaks. Ta sai aru, et loodusekewade temale ka hingekewadeks oleks, kewadeks, mis otsata pika tal ve ära wõidak. Uinuw waim ärkaks, endises waimlises suruauas peaks elu wõidupidu. Se- nini tundmata kewademõtted oleks pidulalalis- teks ja tema ehiks neid külmalilledega, suurte, lopsakate ja ilusate külmalilledega. Oi, kui õnne- lik ta siis oleks. Kewade wä'jas ja kewade sü-

dames. Igalpool lilled, lillepärj peas, lillefujud hinges, lillekimbud käes! See oleks tõsine ülestõusmise-püha!

Aga lewade ei tulnud ega tulnud. Kõlm läks wäljas suuremaks ja kannataja haigus raskemaks. Haigetalitaja ütles, et ülestõusmise-pühadeni weel enam kui paar kuud aega olemat.

Haige hakkas unistama. Ta kujutas omale ette, et ta enam haigemajas ei ole, waid kusagil laugel, laugel metsas, kus palju külmalilledid kaswab, rohlem weel kui Sooserwa nurgas. Tema aga istub külmalilledel kestel ning westab nendega juttu. Nad räägivad sellest, et lewade-päikene nii heledaste paistma on hakanud, et lumehanged ära sulastawad ning lilled enam maapõues peidus ei püsinud olla. Nad tuliwad wälja, et lõõskete laulu kuulata ja inimesi rõõmustada.

Aga üks wanem külmalill ütles:

„Inimesed on kurjad, nad häwitawad meid. Nad surmawad meid, kui meie waewalt sündinud oleme. Nad kisuwad halastamatalt meie warred puruks ja punuwad enestele pärgasid ning lõidawad kimpusid, mis paari päewa pärast närtsinult ära wisatakse. Meie ei õitse mitte inimeste, waid iseenneste jaoks!“

Kuid teine, noorem ja õrnatundelisem külmalill wastas:

„Meie elame selleks, et inimesi õnnelikuks teha. Oma ülesande täitmisel surra, see on meie au. Inimene on õnnelik, kui kallima lõidetud lillekimp tema rinda ehk. See on õnneliku inimese rinnal surra. See ei ole surm, see on ülestõusmine!“

Aga elutark külmalill ütles:

„Suurem hull inimesi nopib meid ainult sellepärast, et see tegewus neile filmapiltsset lõbu valmistab. Jultunud elumees annab süüta neiuale lillekimbu, et teda petta. Lilled õrnusega warjatakse inimeste alatust!“

Lilled waitisid ja haige ärkas unistusest üles. Tema terwis oli pahemaks läinud, haigetalitaja, kes tuulsoone tufsumist järel katsus, raputas kahlaselt pead.

Süis hakkas haige jampsima. Ta rääkis lewadest ja külmalilledest, nimetas ennaft õnnelikuks lilleks, teda halastamata inimesed ära olemat purustanud. Ta rääkis ülestõusmise-päewast, mil kõik, kes enneaegu hauda on warisenud, uut elu saawad.

Haige seisust rraast oli tema endistele omaksetele teatatud. Ja ühel päewal ütles ta demees:

„Kuule eit, pane õige mõid, munad walmis. Homme lähen linna. Tarwis kuulata, kudas lugu Siinega on. Lähen ühtlasi turule. Üks tee, kaks asja!“

Maine wastas:

„Kraami on wähe. Tea, kas maksab weel minna.“

Aga mees ütles:

„Peab ikka minema. Muudu sureb ära; mei'p teagi. Ta hull aega saksu teeninud, eks tal oma kopikas ikka ole. Tohtirahade maksimine ja muu niisugune praht — lasse nüüd wõõraid inimesi seal talitada. Kes see seal iga kopika peale waatab. . . Oh! juhtub ära surema, siis on wõõrad kaarnad ümber. Pareim ikka, kui kõik aegjaste ära on räägitud.“

Teisel päewal seisid demees haige woodi juures. Haige oli nõrk ja talitaja arwas, et ast enam kaua ei kesta. Aga haige küsis demehelt: „Kas külmalilled õitewad metsas?“

„Mis sa nüüd!“ wastas demees ja pühkis wurrusid härmatisest puhtaks: „Küünlapäew waewalt möödas, kes see nüüd juba külmalilledid ootab!“

Teisel päewal sõitis demees koju ja wiis musta puusärki ühes. Kõe eesotsas seisid surnu kraamikast.

„Eks me' õienda, ma'p tea praegu, kudas selle päranduseasjaga saab!“ oli surnuwiija üri-ndudjale ütelnud, kui ta kraami järel läis.

Kuid peale üüriwõla ei olnud muud pärandust olemas, ja demees pahandas, et ta asjata aega ning raha oli raiskanud. Ja haigemajarahaga pärast sai mitu korda wallamajas käia, enne kui selle maksimisest lahti sai.

Ülestõusmise-püha kellad helisesid, lõõsked lõõritasid ja päikene paistis heledaste. Sooserwa nurgas õitsewad külmalilled. Maa aina sinetas.

Surnuaial oli haudade wahel weel wähe lund. Seinakasid wana paruni matmisepaigal olivad alles raagus, aga juba oli kärner seal ametis. Puhastas ja foristas.

Behme, lewadene tuuleõhk jalutas mööda haudasid ja luges uute ristide pealkirjast. Ja kui ta ühe walge puuristi pealt pliiatsiga kirjutatud pealkirja weeris: „Siine Salakas, surnud 10. weebuaril“, siis sõstas ta:

„Külmalilledid tahtis tema. Ja lõõskete laulu järele tundis ta igatsust.“

Ning lewadetuul tõttas päikese juurde ja westis tee peal lõõsketeperega juttu.

Kui kirikukellad ülestõusmise-pühäl helisesid, siis suudles päikene mätastega kaetud hauda, ja külmalilled tuliwad ning kuulutasid uue elu aljust. Aga lõõsked lõõritasid lewade-hümnust.

Ja kui õõ tuli ning kõik waitisid jäi, siis rääkisid noored rohulibleid iselõõskesid jääoorikuga kaetud südamest, kes lewadet ning külmalilledid ootas.

Külmalilled aga kõnestsid surnute ülestõusmisest.

Kristuse tagasitulek.

Jaan Kärner.

Igal kowadel, kui loodus pikka rõhuvat talweund oma õlgadelt maha raputab ja ärkaw elu surma kõidikuid puruks kisub, tuleb Kristuse waim maa peale. Jää all paisuwa weeaja wõimukas kohinas, põldudelt lume ärasulatawas mahedas tuuledõhus ja pungasid puhkema paitawas päikeses — igalpool liigub see waim wõimsana, idandawana, elustawana. Nagu wainne hingetõmbus hellatab ta kewadestel tõusmise õõdel maid ning metsasid, nagu tasane sofin kõnnib ta inimeste elumajade ümber. Igaft tema külgepuutumisest langewad kõidikud, mis elu wangis hoidnud, ja iga tema puhangu all tärkawad idud mullapõuest, asub rõõm ja julgus inimeste rinda.

Ühel kewadel, kui loodus jälle ärkamisepüha pidas, kui warajased lilled omad dienupud awasiwad ja linnud pesi ehitasiwad, tuli Kristus ise inimese kujul maa peale. Ta ei tahtnud enam ära tunda seda maad, kus ta fõrd oli kõndinud. Enne ligipääsemata metsmaad oliwad wiljakandwateks põldudeks muudetud, suurtele lagenidikkude ja mäsawate wete äärde oliwad hiigla linnad üles ehitatud. Tuhanded inimesed töötasiwad wäljadel ja wabrikutes tugewate masinatemürakatega, mis nagu imewõimul käisiwad. Ei olnud enam kohta maakeral, kuhu inimene ei oleks tunginud: raudtraadid, raud- ja weeteed ühendasiwad kõiki ilmaosajid üksiteisega. Mendel teedel tormasiwad wahetpidamata jõurikkad auruwedurid rongidega ja hiigla arwulaewad, mis oma läbitungiwa kisaga õhtu lõhestasiwad ja inimesi, kaupa ning mõtteid ühesteise wedasiwad.

Ja kõile seda juhtis üksainus wägew sõna: haridus, kultura. Selle nõiasõna läbi tõusis lof kaw wili mullapõuest, heitsiwad kõik loodusewäed endid inimese teenistusesse ja paenutas terve loodus ennast inimese tahtmise alla. Koolides õpetati selle sõna salawõimu tundma, igal uulitsanurgal kõneldi tema üle ja kirikuteski ei olnud ta tundmata. Koguni iseäraline ja arusaamata meeoleolu walittses nendes kohtades, kust see suur sõna fõrd läbi käinud. Näitas, nagu oleks seal päikegi ifesuguse läikega paistnud, tuul puude ofjades teistjufufelt kohisenud ja linnud omapäraliselt laulu lõõritanud . . .

Ja jumalakodasid — templid ja kirikuid — oli maa peal wäga palju rohkem kui enne. Igalpool näitawad nende tornid kullaste tippudega nagu sõrmedega taewa poole ja kellad kutsusiwad rahwast palwele. Nende pühakodade arwu järele wõis arwata, et inimesed siin wäga jumalakartlikud on, korralikult palwel ja armulaual käiwad, paastuwad ja omi pattusid kahetsewad . . .

„Lähem waatama, kas lugu tõeste nõnda on,“ mõtles Kristus ja hakkas ilmas ümber rändama. Ta oli enesele kerjuse-riided ümber tõmbanud, et inimesed teda ära ei tunneks. Wõi kas on selleks tarwiski ennaft kerjuse-riidesse mäs-

jida, kas on selleks tarwis õõpinedust ja wargji käimist? Kas ei ole see wõimalik päewalgi — rahutul ja kárarikkal päewal, mil igaüks ifeeneise eluhoolesse uppumas? Wõi kas nad üleüldse teda ära tunnewadki, need inimesed!

Ühe õhtu ámaruses astus Kristus maanteele, mis suurde linna wiis.

Nagu warjud wenisiwad aegajalt mõned inimesed, jala ja hobusega, siia ja sinnapoole mõõda. Nagu salajane, kartlik ilme paistis nende nägudelt ja kõigis nende liigutustes tundus kársitust, rahutut ruttamist. Maailmade Lunas!aja saattis neile ühe pilgu järele ja astus aeglaselt edasi, nagu teekáija, kes raskest teekonnast wásinud ja puhkust nõuab. Tema pilad juuksed lipendasiwad tuule káes ja tema riided ei suutnud teda õhtu jaheduse eest warjata. Ta otsustas järgmist linna poole minejat paluda, et see teda kaasa wõtaks, oma koju wiiks ja seal kehafinnitust ning õõmaja annaks.

Metsa ligi saades sõitis talle üffit tõld sammu järele. Tõllas istus keegi wanapoolne herra, toredaste riides ja tsilinder peas, paks kuldkest üle rinna. Kristus palus ennaft kaasa wõtta, sest tükk teed oli weel minna, õõ ligines ja keha hakkas wásuma. „Aga kes wastutab selle eest, et ja mind metsa wahel paljaks ei riisu. Ma olen linnas tuntud ja lugupeetud suurkaupmees, kelle seisufõrd kindlustatud ja kelle selfi kõik otffiwad, elu kõigi oma headustega naeratab ees ja nüüd peakfin ma siin metsa wahel ühe hulguise ohwriks langema,“ nõnda wastas tõllas-istuja ja káskis kutsarit kiireste edasi sõita.

Ja kurwalt pead raputades sammus Kristus tema järele edasi. Linna jõudes astus ta esimese uulitsalkáija juurde ja palus temalt õõmaja. See oli noor naisterahwas, wárske ja ilus, ja tema filmad heitsiwad nagu wálkusid. „Aga kes wastutab selle eest, et mulle sinuga midagi paha ei juhtu. Pealegi náid ja nii waene olewat, et mul sünnis ei ole sinuga selfsida.“ Wõnda ta ütles ja kadus warsti filmist.

Ja Kristus sammus jälle edasi, ilmaelu üle mõtetesse wafjudes. Ühe maja ees nági ta meeste- ja naisterahwast, kes üksiteist suudlesiwad ja siis lahku lákffiwad. Ta astus naisterahwa juurde ja kandis temale oma palwe ette. „Mu mees on tána kodus, olge ettewaatlik,“ wastas naine. „Aga kui teie soowite, siis wõin ma teiega ülehomme, pühapäewal, kofku saada. Tulge õhtu hámarikul, teate, meie kiriku ette, kus ma ootan. Aga wõtke enne kullasepa juurest minu jaoks midagi kaasa. Ma olen nimelt toreduse armastaja, aga seda wõib ju ometi lubada. . .“

Ja uueste pidi Kristus petetud lootustega lahkuma. Nüüd astus ta suure, heledaste walgustatud maja ette ja koputas ukse pihta. Sabatuues ja lakk-finnastes teener tegi ukse lahti.

kaswad end ta leekiwa werega foites ja nduawad waljult oma janule järelandmist... kõik tundmused tahawad walitsejaks ta üle saada, kõik januneb wõimu järele ta hinges.

Elamise igasugused wäikluse pilwed aga keerlewad nagu rämps ta teel ja alatud kärnkonnad tema rajal.

Ja nagu planedid päikest ümbritsewad—nõnda piirawad Inimest ta loowa waimutöö sünnitused: ta alati näljane Armastus, selle taga lonklew Sõprus, kuna roidunud Lootus wäsinult tema ees sammub; waat' seal on Wiha käes siplew Põlgatus, kannatuse raudadega kõlistades, kuna Usk oma tumedate silmadega tema rahutusse näkku waatab ja femalt oma rahulikku kaissu langemist ootab...

Ta tunneb kõiki neid kurblikka kaaslasi — neid wigasid, täielikkuse ta loodeid, mida ta nõrk waimutöö loonud!

Wananenud tõdede hilpudega kaetud, mürgitatud ebaarwamiste kihwditega, sammuwad nad waenulikult Mõtte taga, järelejõudmata ta lennule, kaugele femast, nagu wares kotkast, mahajäädes, ja ainult üksikutel silmapilkudel ühinewad nad ühte wõimsasse ja loowasse leegisse.

Ja siinsamas on ka — Inimese alaline kaaslane — waikiw ja saladusline Surm, walmis alati ta elu järele janunewat südant suudlema.

Ta tunneb kõiki neid suremata kaaslasi ja tunneb ühte weelgi peale nende — Meeletus...

Tiivuline, wõimus, nagu marulind rühib tema järele waenuliku waatega, ja julgustab Mõtet oma jõuga, ning püüab teda oma metsikusse tantsusse kiskuda...

Ja ainult Mõttest, — oma ainsamast sõbrast, ja ainult femast ei ole ta kunagi lahutatud ja ainult Mõtte-leek walgustab ta teerajal tõkkeid, elumõistatusi, loodusesaladuste tumedust ja pimedat chaossi tema südames.

Inimese waba kaaslane — Mõte, heidab igale poole oma terawa pilgu ja walgustab halastamatalt kõike:

— Armastuse kurikawalaid ja alatuid püüdeid, ta fungi armsama üle wõitu saada, püüet alandada ja alanduneda, ja — tundlikkuse rāpast nägu selle taga;

— Ara Lootuse ja Wale — Wale selle Lootuse ainsama õe jõuetust — selle ilust, sihwaka Wale wõimalust, kes alati walmis on kõiki rahustama ja petma oma ilusate sõnadega;

— Mõte walgustab Sõpruse närtsinud südames ta kartlikku ettewaatust, ta karedat, tühist uudishimu ja kadzudust, mäda-märkisid ja laimuse idusid nende peal;

— Mõte näeb musta Wihkamise jõudu ja teab: kui wabastada teda raudust — siis purustab ta kõik ja ei halasta isegi õigluse peale;

Mõte walgustab ka kõikumata Usu tigeat piiramata walitsuse püüet, mis orjastada püüab kõiki tundmusi ja usumāratsuse peidetud küünesid, ta tugewate tiibade jõuetust ja — pimeduseni tühje ta silmasid.

Ta wõiflusesse astub isegi Surmaga, sellega, kes loomast inimese loonud, kes tuhandeid juma-

laid, mõttefarkuse sistemisid ja teaduseid — neid ilma saladuste awamise wõtmeid loonud. Wabale ja suremata Mõttele on wastik see ja waenulik see jõud, mis on kasuta ja tihtigi rumal-tige.

Surm kujuneb femal nārude korjajaks, kes õuetaguseid mõõda kolab ja oma rāpasesse kotisse äranelanud, mädanemaläinud jätiseid korjab, kuid ajuti ka jultunult tugewat ja ferwet warastab.

Täidetud mädansuse õhuga, hirmsuse waibasse mähitult, eluta, iseta, karmi ja musta mõistatusena seisab Inimese ees alati Surm — hoolega õpib Mõte teda fundma — Mõte, see loow ja hele nagu päikene, täis meeletut julgust ja suurelist teadmist oma surematusest...

Nõnda sammub rahutu Inimene läbi koledate elumõistatusete — edasi! ja — kõrgemale! ikka — edasi! ja — kõrgemale!

II.

Waata', wäsinud on ta, tuigub ja ägab: hirmunud süda otsib Usku ja palub waljult Armastuse mahedaid hellatusi.

Ja Nõtrusest sünnitatud kolm lindu — Lootusetus, Meeleheitmine ja Mure — kolm koledat musta lindu, keerlewad äwardawalt ta hinge ümber ja laulawad female oma karedat laulu, et ta tühine putukas olla, et piiratud ta wõim, jõuetu ta Mõte, naeruwäärt sureline uhkus ja et tehku ta, mis tahes, ikkagi sureb ta.

Wäriõe ta katkenud süda seda walelikku ja tigeat laulu kuuldes, kahtluse pisted forgiwad ta aju ja silmis läigib kibeduse pisar...

Ja kui suurelikkus femas kihama ei löõ, kihutab Surmahirm Inimese wõimsalt Usu tumedusesse, Armastus tõmbab aga wõidurikkalt naeratades ta oma kaenlasse, kuna ta suurte õnne lubamiste taga — kurba wabaolemise jõuetust peidab...

Käsiões Walega laulab arg Lootus female laulusid rahu rõõmudest, laulab tasasest äralepitamise õnnest ja suigutab hellade, ilusate sõnadega unistawa hinge magusa Laiskuse rüppesse, Jgawuse, oma ainsama tütre kättesse.

Ja oma lühike-nāgijate tunnetega nõusolles täidab ta rutuga aju ja südame selle häbemata wale mürgiga, mis awalikult õpetab, et Inimesel muud teed ei ole, kui rada sinna karjaaeda, kus walitseb igawene enesega rahulolemine.

Kuid Mõte on uhke ja Inimene female kallis — ta asub Walega wihasesse wõiflusesse ja wõiflusewāljaks on — Inimese süda.

Nagu waenlane hiilib Mõte Inimese järele; nagu uss närib ta järelandmatalt ta aju, rüüstab nagu pöud rinda, timukana püüab ta Inimeses, halastamatalt ta südant pigistades, elamise-õiguse fungi tärgetada, ja kuigi see küll aegamõõda kaswab, ometi on ta aga läbi eksituste wirna, selgeste nagu mõni tulelill näha, mille Mõte loonud.

Kuid kui Inimene Wale mürgiga paratamatuse ni rikufud on ja kindlaste juba usub, et ilmas kõrge mat õnne ei olegi, kui täis-kõht, kui täissõõnud olla, siis laseb Mõte kurwalt oma tiwad selle pidustawa tunde ees longu ja uinub — Inimest ta südame waewa alla jättes.

Ja nagu ühtlane pilw roomab alatu Igawuse tütar, pehkinud Alatus igast Inimest piirates tema peale, tiheda halli tolmuga tema aju ja südant ja silmi piirates.

Ja Inimene kaotab iseenese, oma nõrkusest ümberloodud loomalikkuse, kes ilma Usuta ja Mõtteta...

Kuid, kui wiimati tõuseb temas käärimine, ärkab Mõte — ja uueste sammub ta edasi, üksinda läbi oma eksituste hulgas, üksinda oma kahtluste sädemete hulgas, üksinda wananenud tõdede oli keskel!

Majesteetlikult, uhkelt ja wabalt waatab ta mehiselt õigusele silmi ja laisub oma kahtlustele:

— „Waletate teie õeldes, et ma jõuetu olen, et piiratud minu õigusetunne! Ta kaswab! Ma tean, näen ja tunnen seda — ta kaswab minus! Ma tärgatan õiglusetunde kaswu oma kannatuste jõuga ja tean — kui ta kaswanud ei oleks, poleks ma rohkemgi kannatanud, kui enne. . .

— Kuid iga sammuga tahan ma ikka rohkem, tunnen enam, näen ikka sügawamalt ja see, minu nõudmiste kiire kasvamine, on minu õiglusetunde hiigla kasu! Praegu peitub ta minus sädemesarnaselt — kuid mis sest? Sädemed on ju tulekahju emad! Tulewikus olen ma leekiw tuli maailma pimeduses! Ja saadetud olen ma seks, et walgustada terwet ilma, et leida kokkukõla enese ja maailma wahel, iseeneses kokkukõla luua ja walgustada terwe tumeda elu chaossi selle ägawa ilma peal, mis kaetud on õnnetuste, murede, hädade ja kurjuste korruga — terwet seda rämpsu olen ma saadetud minewiku hauasse heitma! — Ma olen saadetud seks, et päästa kõikide eksimiste ja wigade köidikuid, mis inimesi weristeks ja wastikuteks elajate tompudeks, kes wastastikku üksteist püüawad ära neelata, muudawad!

— Ma olen Mõtte poolt seks loodud, et ümbertõugata, rusustada ja mahatallata kõike wana, kõike kitsast ja räpast, kõike kurja ja luua uut

Mõtte poolt taotud, wabaduse, iluduse ja inimese austamise kõikumata alusel!

— Ma olen äraleppimata waenlane inimlikkudele kerjuslistele soovidele ja tahan, et igaüks inimestest oleks Inimene!

— Mõtteta, häbistaw ja wastik on terwe see elu, kus ühede ränk ja orjalik tööjõud jäljetult kõik

seks ära kaob, et teised endid toita wõiksidaw leiwata ja waimuannetega! Ja äraneetud olgu kõik eelarwamised, kõik walearusaamised ja kombad, mis end ikka ämkliku-wõrguna mässiwad inimeste peaju ja elu ümber. Nad takistawad inimestel elada — ma ruskatsaks nad!

— Minu sõjariist on Mõte, kindel usk Mõtte wabadusesse, ta surematusesse, ja ta igawese loomisewõimu sisse, on minu seni kuiwamata hallikas!

— Mõte on minule igaweseks ja ainukeseks tõsiseks tuleorniks elu tumedustes, ainsamaks walgustajaks elu häbirikastes eksisammudes; ma näen, et ikka heledamine leegib ta, ikko sügawamine saladuste põhjuseid walgustab ja ma sammun suremata Mõtte kiirtes ta järel ikka edasi! ja — kõrgemale!

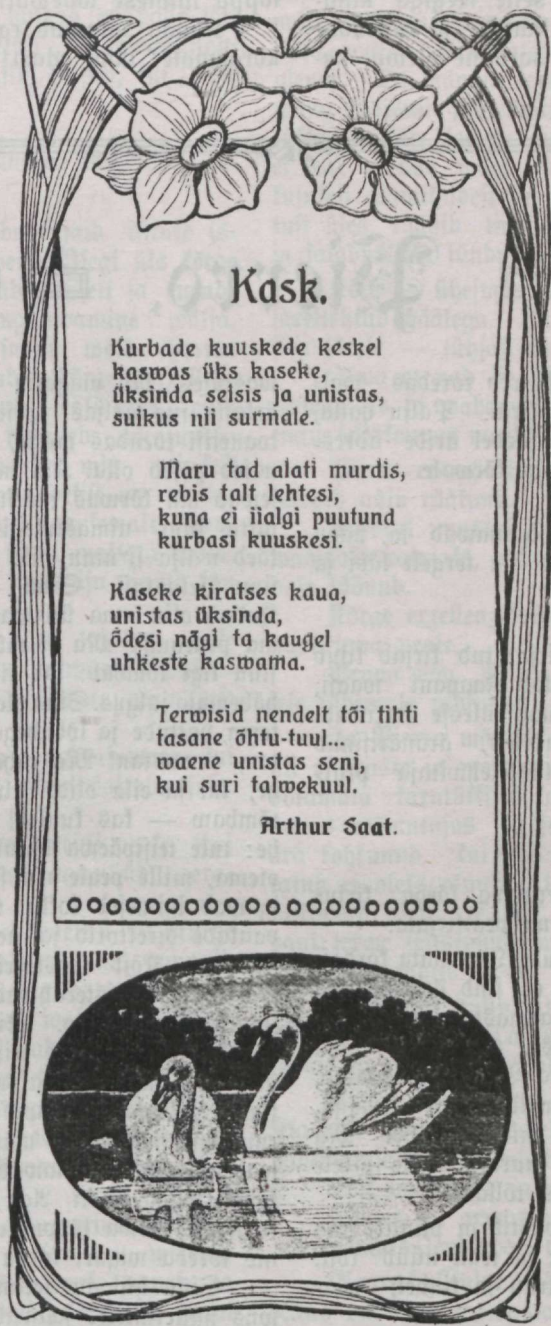
— Mõttele pole liikumata kõwadusi, ega köikumata pühadusi, ei maa peal ega taewas! Kõik saab tema poolt loodud ja see annab temale püha, piiramata õiguse rusustada kõike, mis wabaduse kasvamist takistaks.

— Rahulikult tunnistan ma, et eelarwamised — katkendid wanadest tõdedest on, kobawuse pilwed aga, mis praegusel ajal elu ümber keerlewad kõik loodud on wanade õiguste tuhast, mida sellesama Mõtte leegid ära põletasiwad, mis nad kunagi löi.

— Ja tunnistan, et need ei wõida, kes praegu wõidupärgasid kannawad, waid need, kes wõitlusewäljale jääwad. . .

— Elu mõtet — näen ma loomises; loomine on aga iseseisew ja piiramata!

— Sammun, et wõimalikult heledamine ja sügawamine elupimedusi walgustada. Ja hukatus

Kask.

Kurbade kuuskede keskel kaswas üks kaseke, üksinda selsis ja unistas, suikus nii surmale.

Maru tad alati murdis, rebis talt lehtesi, kuna ei iialgi puutund kurbasi kuuskesi.

Kaseke kiratses kaua, unistas üksinda, õdesi nägi ta kaugel uhkete kasvata.

Terwisid nendelt tõi tihti tasane õhtu-tuul... waene unistas seni, kui suri talwekuul.

Arthur Saat.

on mulle kõige eest tasuta. Muud tasu pole mulle tarwis! Ma näen ju, et wõim häbistaw ja igaw, rikkus raske ja rumal, kuulsus aga eelarwamine on, mis färkanud mõistmatusest iseennast hinnata.

— Kahlused! Teie olete ainult Mõtte sädemed, muud midagi.

— Kord tuleb päew, kus mu rinnus ühte suurte ja loowasse leegisse ühinewad mu tundmuste ilm ühes suremata Mõttega ja selle leegiga kihutan ma hingest kõik pimeduse, kurjuse ja kadeduse ja siis saan ma selle jumalaga sarnane olema, keda mu Mõte on loonud ja loob!

— „Kõik Inimeses — kõik Inimesele!“

Waat', uueste, suureline ja waba, kõigele uhkelt pead tõstes sammub ta aeglaste, kuid kindlate sammudega üle wanade eelarwamiste rusude, üksinda eksituste hallis udus — oma taha minewiku raskeid pilwi jättes, kuna ees aga hulk mõistatusi seisab, mis tuimalt teda ootawad. Neid on erwota palju, nagu tähti taewalaotusel ja pole ka lõppu Inimese waewarikkal teel!

Nõnda sammub rahutu Inimene edasi! ja — kõrgemale! Ikka edasi! ja — kõrgemale!

Pierro.

Kirjutuselaua juures istub Pierro toredas walgest siidist ülifonnas. Ta sorib kirju. Palju halla, rohelist ja helesinineid ümbriika, millel ärise adressid peal on, loobib ta lahtitegemata kõrwale.

Ja naerab . . .

Baar teist, mis lakkpitsatid kannawad ja, nagu näha, ametliku siuga on, waatab ta fergelt läbi ja wiskab esimeste juurde.

Ja naerab . . .

Mõned naisterahwa käega kirjutatud kirjad kujuk ta peenikesteks tükkideks ja wiskab Jaapani waasi, millest tohe segatud magusad lõhnad ülesse kerkivad. Sinna juurde lisab ta paar lindikesi, äranärtsinud lillekesi ja ühe sukapaela. Piisike tuulelehwitaja praksub tema sõrmede wahel.

Ja ta naerab . . .

Jääwad weel kaks kirja.

Üks nendest on kindla naisterahwa käega kirjutatud, wähe lõhnaw, lühike ja ilma pealkirjata:

„Meie wahel on kõik lõpetatud. Ugemata kordasi olen ma sulle andeks annud, sest et sind äräitlemata armastasin. Aga nüüd on minu armastus ja wiimane kui till lugupidamist sinu wastu lõppenud. Sina wandusid mulle, et ennast proua B. -st wabastad, aga selle peale waatamata pummeldasid sa temaga, nagu ma kindlaste tean, kõik see minewane õõ. Ma olin selle järele tantsupidu peal, luurasin teie järele ja sõitsin sealteie kannul kinnises tõllas.

See kõik oli mulle hirmus wastik ja piinlik, aga ma tahtsin kindlale otfusele jõuda ja tean nüüd kõik. Sina oled tuulepea; mina aga truu ja kindel; meie teineteisele ei passi

Jumalaga. Liisa.“

Pierro loeb seda tunaeile saadud kirja juba kümnet korda.

Naerab . . .

Selle järele loeb ta teist kirja. See lõhnab kangeste ja on suurte waresejalgadega kirjutatud:

„Minu kallid ahwatleja!

Oli see aga üks õõ, ah mis õõ! Weel praegu täiwad mul wärinad üle, weel praegu olen ma joo-

wastuses. Ma magasin ühe puhuga kuni tella kaheni, ärkasin siis nälgas ja sinu järele igatsust tundes ja toaneitsi tõendas mulle, et ma lustilik ja et mul punased põsed olla. Kui ma filmad kinni pigistan, helisewad mu kõrwus tantsu wiisid ja ma keerlen walsti taktis kuni uimastuseni. Ja kui magusas wäsimuses käed wälja sirutan, siis tunnen ma oma kaela ümber sinu kaelustusi. Sina — kõlwatu, sina — jumalus. Kudas olin ma ütlemata õnnelik, kui õnnelik olen ma praegugi! Ma ei mõista, mis mind nii tungiwalt sinu ligi tõmbab: kas sinu lõpmata õrnus wõi sinu häbemata julgus. Sina oled karnevali inimlik kujutus, kõige tema pattude ja lõbudega. Ma armastan sind, armastan, armastan! Ma tahan sind jälle niisugusena nähe, kui sa eila olid: ilus, piirita häbemata ja ligi tõmbaw — kas kuuled! Mul tuli üks hull mõte pähe: tule teispäewa õhtul meile. Meil saab õhtusõök olema, mille peale ma sind ei kutsunud, sest et ainult igawad inimesed kokku tulewad: kindralid, nõunikud, pankade direktorid ja nendele kohane naisterahwaste seltskond. Kõik maskeerimata: meesterahwad — aumärkidega, naisterahwad õhtu toiletitudes. Ja ja skilnud sina, Pierro. Sina oled hupitaw, lõbus ja ninakas, kui inimene teisest seltskonnast, kes meie kobeid ja tingimisi maksmaks ei tunništa. Sa wõid kõige hullemaid tempusi wäljamõtelda, wõid enesele rumalusi lubada ja märkusi teha, mida juuresolejad wait olles alla neelawad, — sa tunned ju meie seltskonda wäga hästi. Aga lõpiks, kui kell 12 ära lööb ja wastlapäewa lõppu kuulutab, saadad sa ühe iseäranis toreda wiguri korda ja kaod siis ise ära.

Sinu hiilgaw terane meel ja fuure-äraline osawus näitekunstis saawad mulle tõsiit lõbu sünnitama; ma saan sinu üle rõõmu tundma ja jalaja enesest mõtlema: ta on minu! Et maske tundmataks jääb, selle eest saan mina wastutama. Tund pärast oma kadumist tule aia wärawa juurde tagasi, seal saab sind keegi ootama ja saatma — arwad ülesse, kuhu? Wõi walgejuukseline Liisa ehk ei luba? Sinu Klaara.“

Pierro loeb seda kirja weel kord — ja naerab . . .

Siis kärjab ta teda tükkideks, wiskab korni ja puistab kõik, mis kornis on, põlewasse ahju. Minutiks

lõkendab leef ja kõik muutab tuhaks. Ka esimese kirja põletab ta ära, kuid küünla peal.

„See nende sekka ei passi.“

Pärast seda istub Pierro laua äärde ja hakkab oma nagu wärmima. Eilmade alla tõmbab ta mustad jooned.

Sladele wiskas ta piisidest mantli ja hoolega üleskammitud juukse peale tõmbab ta musta koti farnase mütsi. Wiimaks wõtab ta lauasahtlist mitu ülinaljakat asjakest wälja. Nende hulgas on paar läikawat. Näituseks, rewolwer, laetud . . . magusälõhna weega, mis sealt wälja pritsib, niipea, kui kuke peale wajutatakse. . .

Ja Pierro naerab jälle . . .

Lõpuks kõlistab ta: „Telli kinnine tõld!“

Terwe seltskond igawaid, lõbuotsijaid isikuid istusiwad proua Klaara laua ümber. Isegi üks kõrge erzellenz oli ilmunud. Kõik söwwad tõsiselt ja nende nägudelt paistab suur enesest lugupidamine wälja. Nii hästi walmistatud kilpkonna suppi wõib harwa leida, ja austrid on siin ülitoredad. Kõrge erzellenz sööb austrid häämeelega ja hoiab sealjuures oma weiniklaasi wäsu walget, uurg waatleb asjatundja näoga selle sees olewat kallist weini, mis wiimsest järelejäädud kuulsast wanast weinipudelist on walaatud. Kõrge erzellenz jwab ennast kodusemalt leentoolile, et omale austrid ja weini hästi maitsta lasta. Kõrge erzellenz tunneb juba ette juurt ifu ja ta juu jookseb wett.

Ukiste sirutuwad ennast kaks kätt, laiades walgetes siidi käikfetes, üle tema olade ja wiiwad austrite talbreku ja weiniklaasi just erzellenzi nina eest ära.

See oli Pierro, kes tõsine ja sõnalausumata kui wari raskete ukse eesriiete tagant, mis söögituda suitsetamise toast lahutas, ilmus.

Ta neelab austrid alla ja joob weini peale. Kui ta ilmus, karjatasiwad naisterahwad, aganüüd naerawad kõik.

Oma pahameelt alla jurudes naerab ka kõrge erzellenz teistega ühes. Pierro algab oma tempusi. Oma tooli ühes kandes istub ta pea meesterahwa, pea naisterahwa kõrwale, kus aga omale waba kohta leiab Alma et juuresolijad seda märkasiwad, sirutab ta oma jala wälja ja puudutab proua von W. jalakest, kes oma awaliku armutekse, tähtsa akademia profesjori kõrwale istuma oli pandud. Jalake wastab julgustades, aga kui proua juhtumise kombel Pierro peale waatab, ütleb see rahulise häälega:

— Wabandage proua, see olen mina. Proua lähed kõrwadeni punaseks ja keegi ei saa aru, mikspärast. Toreda kehaehitusega naisterahwale paneb ta roheline paberist ussikeste jügewalt wäljalõigatud kleidi ääre peale.

Kindralile, kelle rind aumärkidega hiilgab, riputab ta osawaste weel paar kuldpaberist tärni kellakesetega juurde, tubli teenistuse eest ijamaa kasuks.

Kuulust kunstiajaloo-teadlast, kes hiljuti ühe kentsajata leidusega sisse kukkus, paneb ta oma küsimustega selle leiduse kohta piinlikusse sejutorda.

Pangategelasele, kes, nagu kõik teawad, pantostli all on, ütleb ta möödaminnes, et tal eila õnu

olnud teda abitaasaga ühes teatrimajas näha. Ja nimetab sealjuures üht niifugust teatrimaja, kuhu ükski aus naisterahwas ei lähe, weel wähem ühes abitaasaga.

Kõikide koosolijate kohta teab Pierro niifuguseid asju, mis neile wastumeelt on ja ei jäta ühtegi puutumata. Ta teeb seda küll otsekoheselt, aga siiski nii ettevaatlikult, et ainult tema ohwer teab, milles jutt on, teised aimawad küll midagi, aga arwawad paremaks kõik naljaks pidada. Dmas walges ülikonnas, ilusa, walge, liikumata näoga, paistab ta iseäralik olema. Ta mängib terve seltskonna narri osa ja see mäng kõdistab juuresolijate nervisid. Ta näitab kunsttükka, jookseb klaweri juurde kõrwalolewasse tuppa, et seal mõnda waba laulukest laulda, teeb imelikka kujufesi aiawiljadest ja magusast roast, annab mõistatusi üles, räägib linna uudiseid ja jutustab toledaid ja saladuslikka sündmusi.

Kõik — ühesuguse tõsise näo ja ühesuguse waitse järelehtud häälega. Ja kõik see aeg waatab ta klaaside järele — tühjasi ta ei falli.

Alma et nad ise seda märkasiwad, saawad kõik elawamaks ja wabamaks, kui see muidu selles juurtjuugu seltskonnas moeks on.

Pierro eesmärgi järele hakkawad ka teised kardetawaid asju rääkima.

Kindral unustab oma kõrge seisuse ja muutub wahwaks raiujaks, eht ta mõõd küll weel kedagi maha pole lõõnud.

Kõrge erzellenz wiskab õrnu pilkuji oma priske naabriina peale.

Proua von W. ja ilus akadeemik oliwad üksteisele lähemale nihkunud, kui seda kombe lubab.

Ja Pierro mängib oma osa edasi, ta teeb seda nii osawaste ja waimurikkalt, saadab lõpmata hulga ootamata karutükkiid korda, on seal juures ülewoolawas röömutujus ja juuresolijad oleksiwad wististe ära kohkunud — kui nad mitte wiimast nii üles õhutatud ei oleks olnud. Klaara ei pöödra tema pealt oma läikiwaid filmi. Tema, see arletin, narri ülikonnas, pani terve seltskonna oma wõimu alla ja tegi kõikidega, mis tahtis.

Misjuguust hullu ettepanekut tema ka ei teinud — kõik oliwad nõus. Ta sundis peaaegu kõiki sinasõprust jooma ja nüüd räägiwad kõik üksteisele „sina.“

Pierro ja Klaara on ka sinasõbrad. Ta ütleb Klaarale mehe juuresolekul niifuguseid asju, mis oma häbematupe poolest lubatud piirist kaugelt üle käiwad.

Kõik naerawad ja nende hulgas ka abitaasja.

Klaara on armastusest päris pöödrane.

Tunnid lendawad kui minutid.

Klaara hulljulge wäljamõtetus läks hiilgawalt korda. Nüüd on tema joowastatud pill kella peale kui kinni naelutatud.

Pea saab kell kaksteistkümmend.

Pierro istub tema kõrwal.

Korraga sohistab ta Klaarale:

— Ütle mulle kogemata „teie.“

Klaara wastab:

— Pierro, teie olete narr!

— Ahaa, eksiid!

Kõik naerawad, kijawad ja plaksutawad käsa;

— Klaara kaotas — ütles temale „teie“ . . .
Misfugust trahwi peab ta kandma?

Pierro ütles nii: ama tõsiselt kui ta terve õhtu oli rääkinud, et soovib kõige ilusamast peekrist, mis söögitoas on, šampanjeri juua.

— Numalus! Liiga ilmsüüta nõudmine, — kuulduvad märkused. Aga Pierro seletab oma mõtet järgmiselt.

Tema soovib Klaara roosast suukesest šampanjeri juua. Klaara puikleb vastu, aga teda ei võeta kuulda.

— Karnewali peal on kõik lubatud, karjuvad ühed.

— Maskede vabadus! kiunub pooljoobnud erzellenz.

Klaara abikaasa istub pahas tujus ja on tõsine. Aga seltskond teeb ühel häälel otsuseks: Pierro nõudmine on täieste jeaduslik.

Klaara kahvatab, aga ta filmad pilluvad välkufid. Tema võtab juu šampanjeri täis, kumardab Pierro poole, kes ta ette põlvili on langenud ja kõige ilusamast peekrist, mis toas on, woolab jook viimasele suhu. Tulised huuled puutuvad kokku ja ühendavud endid kõvemaks kui tarvis on. Pierro suudleb oma armukest kõige seltskonna nähes ja tema oma abikaasa vaatab selle peale lollata näoga ja naerab teistega ühes. Siis kargab Pierro ülesse ja karjub:

— See kurjategija kihvitas mind oma suudlemisega ära, — ma tahan talle kätte maksta!

Ja seni, kui juuresolijad uut väljamõtelust käteplaginaga vastu võtavad, tõmbab Pierro revolwri taskust ja vajutab kufe peale.

Lõhnaw wesi sajab kui wihm Klaara peale.

Uued waimustused: Pierro tagawaral pole lõppu. Pierro palub andeksandmist.

— Kuhtle mind sellesamase sõjariistaga — ma ei saa filmigi pilgutama.

Ta ulatab Klaarale revolwri, aga ühe teise: ega Pierro muidu nii osaw kunstnik ei oleks.

— Sihi just siia, filmade wahale! Tema ajab filmad pärani lahti ja . . . naerab.

Klaara sihhib, kõlab.

Pierro kuttub waitides maha, filmad pärani lahti.

Tema ümber on weri.

Klaara karjatab meeleäraheitlikult ja kaotab mõistuse. Keegi toetab teda.

Ja kuni juuresolijad lohtunud nägudega seisawad ja enestele ära seletada püüawad, mis õieti juhtunud on, lööb wana seinatell pikkami ja pühalikult tats-teistkümmend.

Lõbusale karnewalile lõpp.

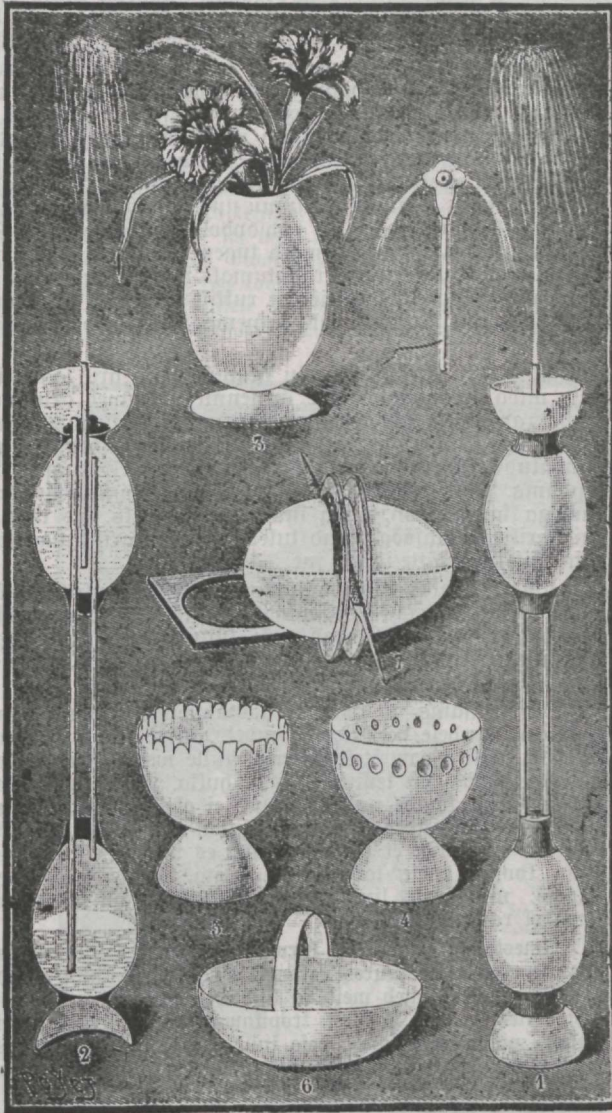
Munakoorest walmistatud asjad.

Kanamune tarwitatakse igapäew määratunul hulgol. Oma kõhu huwisid silmas pidades, tarwitawad inimesed neist ainult seda osa, mida kõht ära wõib seedida, kuna muna koor ära wistatakse. Maksab aga mõnel toorel munal uurija-teadusemehe näppu sattuda ja kohe wõib see igahäga neist enam kui ühe teadusliku katse teha, ja oma katsete kordamineku ja heade tagajärgede eest on ta nimelt munakoorele wõlglane. Muna koore söehapu lubja peale mõjuwad wäga kergeste ka õige lahjad hapud; ning just selle tõttu, kui toores muna äädika sisse panna ja teda sealt natukese aja tagant wälja wõtta, wõib teda wabalt läbi sõrmuse ajada. See munakoore omadus hapude mõju all pehmeks minna, annab wõimalust nõndanimetatud graweeritud mune walmistada, millel reljef pealkirjad, ilustused ja isegi terwed pildid peal on. Meie ei hakka siinkohal sarnaseid katseid munaga rohkem üleslugema, need on juba suuremalt osalt igaleülele ammu tuttawad. Praegu tahame meie ainult näidata, kudawiisi, ilma et meil keemia ja fiisikaga midagi tegemist oleks, munakoort hälpsaste kasulikuks wõib teha niug temast wäga ilusaid ja algupäralisi asju walmistada. Oma apruse peale waatamata wõiwad munakoored siiski huwitawaks materjaliks neile olla, kes wabal ajal armastawad kergetid nikerdusetöösid teha.

Tööd munakoore kallal toimetatakse järgmisel wiisil. Et munakoort pooleks lõigata, peab muna selle koha juurest, kus lõige sünnib, metallist, puust ehk, mis weel kõige lihtsam on, papist raami külge kinnitama.

Soowitakse, näituseks, muna otse loodis tema telje vastu pooleks lõigata, siis on waja papi sisse ümmargune auk lõigata, nii, et selle läbimõõt just niisama suur oleks kui muna läbimõõt läbilõigatawast kohast. Seda raami muna peale pannes, kinnitame teda muna külge kirjalaki abil sellelt poolt koore küljest, mis mitte tarwitu-sele ei tule. Selle peale saame õhukese terassae abil ümberringi munakoore läbi, saagi tugewaste saagimise ajal vastu raami rõhudes. Saagimist lõpetades, silume seatud koore serwa kõige peenema klaasipaberi fükikesega libedaks. Ning selle lihtsa wiisiga wõime kõiki neid asju walmistada, mida joonistuse (lhk. 17) peal näeme. Et muna lõhki saagida, loodis muna telge mööda, selleks peab papi sisse pikerguse (owal) augu tegema, muna suurusele kohase. Meie pildi peal olew joon. nr. 7. näitab, kudas muna koorest korwikest wõib walmistada.

Kaks ümmargust raami pandakse muna ümber ja need on, nii õelda, joonelaudadeks saele, kui saag korwi sanga wälja saeb; muidugi on waja saagida kuni poole muna jämeduseni, sealt juba

Kui valmistataw asi jala wõi aluse peal peab seisma, nagu, näituseks, wäikesed peekrid (joon. 4 ja 5), siis tehakse see teise munakoore lõikest, kas selle peenemast ehk jämedamast otsast. Selle lõike latw peab ühe torukese panema ja seda kuni äärteni kirjalakki täis walama, ning ülemalt poolt wiimasele karika enese külge kinnitama. Nüüd ei jää kirjalakki paistma ja mõlemad osad on tugewaste kokku liidetud.

Niisuguse peekri ääred wõiwad väljalõigetega ilustatud, ehk läbi puuritud aukudega kaunistatud olla, nagu see ka nendesamade joonistuste 4 ja 5 peal näha on. Ennem, kui selle töö kallale asuda, tuleb kõige peenemat gipsi weega õige paksult segada ja sellega peeker täis täita. Niipea, kui gips kõwaks on läinud, wõib munakoore kallale igasuguse instrumendiga asuda: saega, peitliga, puuriga jne.: tema kannatab kõike, nii kui oleks ta tükkine marmori olemas. Äraangunud gips wõetakse peale seda ilma mingisuguse waawata munakoore seest välja, sest et muna sisemine nahkene ei lase teda koorega ühte liituda.

Lõpuks toome nõndanimetatud Heroni *) purtskaewu tegemise õpetuse, mida joonistused nr 1 ja 2 kujutawad.

Nende üksikute jagude üheteise külge kinnitamiseks tarwitatakse gipsi tükkikesi ja peale selle kinnitatakse neid weel kirjalaki abil, torukesteks tarwitatakse tugewaid õle ehk pilliroo kõrsi, purtskawaks toruks on niisamutigi õle ehk pilliroo kõrs, mis ühest otsast kirjalakki täis on wõlatud; seda kirjalakki torgatakse mõnest kohast tulise nõdelaga läbi, ja niiviisi saadakse kraan mitme awausega. Niiviisi valmistatud purtskaew (fontan) wiskab weel 7 kuni 8 sentimeetri kõrguseni. Weel purtskawale torule wõib ka ladwa juurde külgedele peale aukukesed sisse pista, siis langewad peenikesed wee jaokesed ka ümberringi kiirte wiisi alla. See pakub tõeste ilusat pilfi, iseäranis weel siis, kui purtskaew lilledega ümber on piiratud.

*) Heroni fontan (purtskaew). Riift, mis kolmelt üheteise peal olewast weenõult koos tekitab; kõige pealmiselt weenõult — pealt lahtine ja kausi kujuline — jookseb weel toru mööda kõige alumisesse nõusse ja luurendab liin õhu rõhumist, mis teib toru mööda keskmisses nõusse läheb; see rõhumine sunnib keskmisses nõus olewat wedelikku iseäralist toru mööda üles tõusma ja sünnitab nii wee purtskamist. Selle riista leidis Heron Alexandriaist 200 a. e. K. l. üles.

algawad korwikese pealmised ääred. Sangaga wal-mis saades, peab ümmargused raamid ära wõtma, pikerkuse (owal) raami peale panema, otse joones muna teljega, seda kirjalakiga muna külge kinnitama ja seda mööda saagima esiteks ühelt, pärast teiselt poolt küljest, kuna saag mõlemast küljest kuni sanga äärteni on puutunud. Ja korwikene ongi walmis, nagu seda joonistus nr. 6. näitab.

Rändajad linnud.

Zgaaastane fewadene juur lindude rändamine lõunast põhjapoole on sedawõrt tähelepanemiseväärne nähtus, et ta uudis- ja teadusehimulise inimese tähelepanesut tingimata oma peale tõmbab. Sägigi lindude rändamist lõuna poole seletatakse üsna lihtjalt sellega, et põhjas külmad algawad, mis maa kõwaks tõmbawad ja linnud on söögi-puudusel sunnitud lõunasje rändama. Aga lindude fewa-

dene lõunast põhjapoole rändamine on juba hoopis teerulijem, enam mõistatuslikum nähtus, on selge, et see sündmus füüsiliselt on, aga misügestel põhjustel?

Mispärast lendab linnud nendeist paikadelt, mida rohujaja taimerikasjeks peetakse, põhjapoole? Mispärast on teed, mida mööda linnud iga aasta ühest paigast teise rändawad, ühed ja needsamad?

Millest on linnule see harjunud kombe või viisi teinud, igal aastal teatud ajal, ja ilma mingi katse tegemata naabruses toitu otsida, üles tõusta ning ühe joonega lendu pista kaugele reijule künnetuhandete merstade taha? Siin on terve rida küsimusi, millede üle siinkohal juttu vestame.

Jnimeses peitunema reijuhimu järeldusel on meie teadmised lindude rändamise üle kaugele ette jõudnud rahvausust, mida nüüdsel ajalgi seal teal rahva seas leidub, nagu poeksiwad pääjufesed talveks maa sisse või kalju pragude vahele talveunele, nii kui nahkhiiredki. Seda uskusivad omal ajal mitmed tähtsamad looduseteadlasedki. Praegusel ajal on Krootsi õpetlane Palmen lindude rändamise küsimust teaduskilselt walgustanud ja isegi need teed ära näidanud, mida mõõda see suur liikumine sünnib. Siin, selles kirjelduses toome lugejale lühidalt peajoonetes tema mõtled ja arwamised.

Kui linnul kusagil kohal hea elada ja sööki küllalt on, siis ei mõtlegi ta rändamise peale; näitufeks rahnad ja räästad, need ei karda sagedaste isegi talvetki: räästas toidab suwel ennast köitjugu mardikatega, talveks põhjapoolse jäädes wahetab ta toitu ning hakkab ennast marjadest elatama. Seda sama võib ka putukate sööjatest rahnadest öelda: nemed jääwad muidugi, tuleb seda erandina ette, meie põhjamaa metsadesse talweforterisse. Oma tubli ja kõwa nokaga koputab ta mõõda puid ja peletab niiviisi kooressalla talveks peitupugenud putukad lagedale ja toidab ennast nendest kogu talwe läbi. Märkab aga lind toidu kühwemaks jäämist, lendab ta koge parema toidu leidmise lootuses naabrimaadesse ja kui ta sealgi rahuldawat toitu ei leia, rändab ta iffa kaugeemale ja kaugeemale, kuni omale küllalt toidust leiab. Mis tähendab liinul 500 wersta ära lennata? Selle peale ei lähe temal üle 5 tunni aega. Tema kiire ja kerge liikumise tõttu on tal üsna hõlbus ekwatorist kuni Põhja Jäämere ni ära lennata. Auguses ei lennanud lind mitte kaugele kodusest paigast, aga enam energialisjed nende feast ei leppinud wäikeste hüpetega, neil oli tung kaugele, kus lahendam ja kus mõitlus elu eest lindude wahel nii teraw ja äge ei olnud, kui see seda mahajäänud wäikestes, kitsastes, wäljarändamise paikades on. Nendes wiimastes kohtades jäi lind nõrgaks, wäris ära ning jäi hulka, kuna aga lind, kes kaugele usaldas lennata, just selle wastu, enefes jõudu, agarust, nägemist, mälestust j. m. kofutas ja kaswatas; seda kõike pändas järeltulew põlw, kes pändusele weel oma jõu ja agaruse juurde lisas. Sellel teel walmines lindudes kaugele rändamise kombe, walmines usk selle hea kordamineku sisse. Ei wõi olla, et noor kurg, kes waraode maal talwitas, arwab, et Skandinawias tema jaoks häid söögipaikafid on, aga temas on pändatud loomufund (instinkt) olemas, mis teda sellel korral, kui looduses tema tarwis halb toidu saamist aeg algab, kaugele sunnib lendama. Suwets Skandinawia madalatele liiwastele kallastele ei sattunud ta muidugi mitte joonelt; ennem tuli temal küllalt nälgida ja ümber hulluda, kuni keegi enam energialisem teda sinna juhatas, kus kohal lahke olla ja süüa küllalt.

Pole waja arwata, et suwel kaugl põhjas lindude tarwis toitu wähe on, just selle wastu, oleani laldad annawad rikkalikku toidust weelindudele, jõud ja metsad, kuhu inimese jalg kunagi pole saanud, kuhisewad toidufest. Seda võib ju ka sellest järeldada, et sügiel äraminejad linnud wäga raswafed on, tähendab, et tal toidust küllalt on. Tähelepanemise wäärt on see nähtus, et sügisel lind, oma läbilennu juures Jäämereft kuni Afrikani (üle 10.000 w.) jugugi lahjemaks ei lähe, waid õige rannufalt ja raswafest Afrika jõuab — niiwõrd ruttu lendab ta selle määratu kaugele ära.

Mii siis on söögi puudus üks peapõhjustest lindude rändamise juures, see sunnib teda teatud aastaaegadel teatud paigast üles tõusma ja päritud loomufunni (instinkti), jõu ja agaruse tõttu, kas lähemale ehk kaugeemale põhjapoolle lendama.

Tropika maades, kus linnul talwe jooksul õige mõnus olla oli, läheb elu meie temade tulekul wäljalannatamataks; päitese leegitewate kiirte mõjul jääb elu ajutiselt nagu seisma, köit niiskus aurab ära, loomad, mis lindudele toidufest on, saawad hulka, ehk poerwad õige sügawasse maasisse, köit, mis kallas ja roheime, kuhwab ära. Loomad, kes paigalised on, peawad seda rasket aega tahes ehk tahtmata

üle elama, aga lindufid ei pea seal misti asi finni, oma wõimsaid ja kugemaid tiiru usaldades, tõusewad nad üles ning lendawad mõne põewa jooksul kaugele põhjamaadesse.

Peale kõiapuuduse on weel üks wägew jõud olemas, mis lindu temadel põhjamaadesse kihutab, see on sigitamise instinkt. Lind teab juba esivanemate elutark se läbi, et lõunas on raske, isegi wõimata järeltulewat sugu soetada; need, kes seda teha katkusiwad, saiwad hulka, elusse jäiwad ainult need, kes oma järeltulewat sugu põhjamaadel kaswatafiwad. Sigitamise loomu'und annab isäralist energiat ja hoogu temadesse põhjapoolle rändamisele. See loomufund on linnus niiwõrd tugew, et ta isegi wanngis olewat lindu temadel rahutumaks teeb, niifamawugufeks rahutuks, nagu aidas seiswat rullist külwinaeg; see kippub ju sellel ajal ka palawaks minema, teine kord ajab isegi idud wälja.

Raske on linnu hingeeelu äramõista ja aru saada sellest, mida ta põhjamaadele äralemnu eel tunneb, aru saada tema rahutu'est, ühe lõnaga, aru saada sellest, mis tunnib teda õigel ajal paigast üles tõusma ja wanemateft pändatud elutarkule põhjal, loomufunnilt ehk kaugele ära lendama. Meile näib, et see linnu tundmine o alt selle tundmufega farnane on, mida inimene, näitufeks, siis tunneb, kui harilik lõunaföögi tund tuleb, ehk kui harilik magaminemise aeg kätte jõuab jne.

Kõigis nendes juhtumistes on nende loomufilude nähtuste korraldajateks — organismufe fisioloogilised protsessid, mis teatud kumbed lõiwad wõi sünnitafiwad, mis organismufes ifeeneses automatiliselt ilmufes tulewad, ehk teiste sõnadega — loomufunnilised nähtufed on.

Just niifama pidiwad ka aasta-aastalt korduwad äralemnu lindudele harilikuks kombeks, nii öelda a u t o m a t i l i s t e k s tegewusteks saama, mille wastu lind midagi parata ei wõi, est teifiti saaks ta hulka. Kui meie oletame, et harjunud kombe midagi muud ei ole, kui organismufe fisioloogiliste protsesside kohane abinõu, mis niifugule täiuwile on jõudnud, et ta organismus ise ifeeneses ülestõueb, ilma looma enefe tahtmisejõu abita, — nis saab meile selgeks, mispärawt lind, kes ifegi puuris on sünninud, temadel rahutumaks läheb.

Jmestama paneb see farwapealsus, kudas linnud igaaastafe rändamise juures oskawad oma teedest finni pidada!

Jmestama paneb meid ka lindude meelespidamise wõim wõi mälestus, mis wäikeft tropikamaadeft siialennanud linnufest minewafeaastafe pefa juurde tagasi juhij ja teda metfast ülesleida aitab, kus sadandete ja tuhandete kaupa puid kaswamas on.

Õige tee leidmise ja finnipidamise juures aitawad lindu tema wäga peenelt wäljaarenenud meeled, millede üle meil mingit aimu ei wõi olla. Peab arwama, et linnu peale maakohtade äratundmises peafafid nägemine, haifu tundmine ja juurepäraline meelespidamise wõim mängiwad.

Kaks efimeft tingimist on puhta loomufunnilise ifeloomuga.

Wjaloolafed jutustawad, et peale Versailles lahingut lennanud Afrikast raifakullid lahinguplatfile furnufehade kallale; Humboldt jutustab, et tema Kordillera mägedes näha on saanud, kui rutuste kullid neisse paikadesse ilmufiwad, kuhu tema teefeltfilised furnud hobused maha jätsiwad, kuna aga nendes paikades enimalt kunagi kullift näha pole olnud. Lindude tundlikufest päitese kiirte soojuse ja õhuwoolude kohta ei maksa rääkidagi: see käib juba kaugeft üle inimese mõistufe. Aga kas wõib sedafama ka lindude mälu, meelespidamise wõime, kohta öelda, et niifugune keeruleine toimetus, nagu lemmu peal tee leidmine ja finnipidamine, mälestufe peal põhjeneb, ei olla see mõistufe, mõtlemitse, tegewus, ife sõnaga, mitte hingeline töö, waid ainult ifi automatismus? Kui meie oletame, et loomufund lindu kaugele põhjapoolle kihutab, siis käesolewal juhtumisel kui lind mägesid, järwefid, metfafid tähele paneb, neid oma mälestufes jätab, et nendest nii üle lennata, kudas ta seda minewal aastal tegi, on raske uskuda, et mälestus lindude juures automatiliselt ennast araldab, f. o. et lind seda, nii öelda, läbimõeldud tegewust loomufunnilist korda saadab; on selge, et fin juba linnu hingelift tegewust on. Kergeste on wõimalik, et tema lõpufilki ette ei näe, aga igal juhtumisel juhij tema lendu tähelepanef, aga kas tähelepanef siis ei ole mõistufe algusidu?

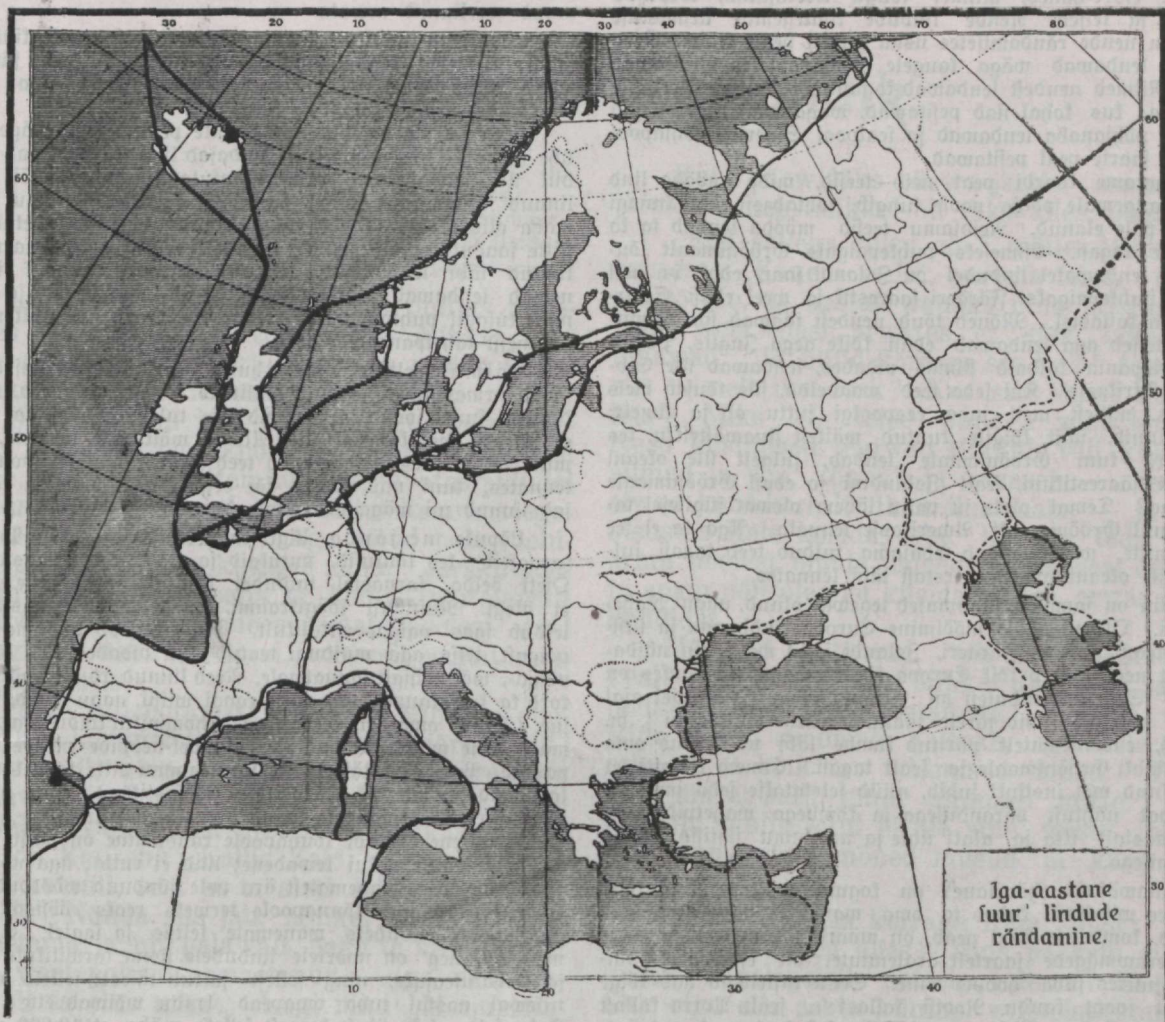
Ei ole vaja arvata, et lind rändamise ajal otskohe kui nool otsesti lendab: tema lendab üsna wirta-wänta teesid mööda; kogu aja mere kallast, järwesid, metsasid, mägesid, jõgesid jne. filmas pidades ja nende järele õiget teed otsides.

Wahemeri tõendab väga selgelt nende teede imestamistväärikusest: sellelabi omandab Wahemeri isearanis huwitust, et tema wahepiirjooneks talwise ja suwise lindude rändamise wahel on; linnud, kes Afrikast põhja poole lendawad, peawad temast tingimata üle lendama. Uurimised on selgeteks teinud, et linnud temast neljas, nende armsatsaamad ja, mis peasti, neile käjulikkudes joonedes üle lendawad. Rootsi õpetlane Talmen määrab neid joonesid järgmiselt (w. kaart): esimene tee läheb üle Gibraltari; teine: Tunisest Sardinia saareni, sealt Korsikasse ja edasi Genua lahe kallasteni; kolmas: Tripolist Malta

wäikene linnufene, kes weel aastatti wana ei ole, teeks seda ettemõeldud plaani järele täieste teades, siis peaksi meie tema ettewõtet wilunud meremehe omaga wõrdlema, kes teatud kurssi wõtab ja sellepeale kindel on, et ta mõne saja wersta järele tingimata kindlat maad leiab. Aga kas on see nii? Kas ei ole siin wõimsaid looduswägesid, kes automaatselt lunda lahtisele merele ajawad ja temale õiget teed näitawad?

Selle väga mõistatuslike nähtuse lahendamiseks pöörame geologia poole.

Geologia räägib meile, et oli aeg, mil Wahemerel hoopis teine kuju oli kui praegu: sellel ajal oli tema asemel kaks igast küljest maaga piiratud merd; nemad olitwad ühest-teisest maariba läbi ära lahutatud, mis mööda praegust Itaaliat, Sitsiliat ja edasi lõunasse kuni Afrikani ulatas.

Lindude rändamise tee on paklu musta joonega ja täppidega ära tähendatud.

saare peale, Sitsiliasse ja sealt Itaaliasse; neljas: Egiptusest üle Cypril saare Väike-Aasiasse, aga sealt mööda Musta merd Wenemaale, kust kohalt, ühest jõest teiseni lennates lind kuni Põhja Siberini läheb. Kõik need wahajaamad on lindudele puhkepaikadeks, mida see asjaolu tõendab, et igal aastal lindude rändamise ajal, näituseks, Malta saare peale suurel hulgal wuttisid wäsimuse pärast maha langeb, teda siin kättid ja kistjad linnud waritfewad.

Need puhkepaigad on rändajatele lindudele väga tarwilikud: ilma nendeta oleks nendel väga raske Wahemereft üle lennata.

Raske on aru saada wäikese linnu energiast ja julgusest, kes üle lahtise mere teele läheb: ta teab punkti peal, et ta mõne sajawersta linnu järele meres patka wõib leida, kus ennast wäljapuhata wõib. Kui see nii oleks, kui see

Praegusel ajal wõrdlemise madal merepõhi Sitsilia ja Afrika wahel tõendab seda arwamist, et kaugel möödaläinud aegadel seda sihti mööda terve mäeahelik käis; Gibraltari merekitsus kujutas sellel ajal ka kõrgendatud maariba, mis Euroopat Afrikaga ühendas. Atlandi okeani lained liiwad läbi Gibraltari ja täitsiwad Europa ja Afrika wahelist orgu, mõlemad mered ühinesiwad ja sünitasiwad praeguse Wahemere; üks jagu kindlast maast kadus wee alla, weest wälja ulatasiwad ainult tema kõige kõrgemad jaod, milledest praegused Italia, Sitsilia, Korsika, Malta jne. tekisiwad. Ei ole wilmat, kui arwame, et aeg oli, millal linnud seda mäeahelikku endile rändamise hooaegadel teenäitajatena tarwitasiwad. Pinnud ei pannud muidugi tähele, kudas weetõus aegamisi enam ja enam mäeaheliku oma alla mattis, kudas maariba aasta-aastalt kitsamaks jäi, temal oli täieste üks-

kõik, mis all sündis, temal oli ainult see tähtis, et sellest mäeahelikust wee peale mustad märgid jäävad, mis teda lennu peal teed leida avaritawad. Linn ei muutnud mitte oma päritud kombeid, waid jatkas oma reisuksid nende teenäitajate kaudu edasi, need oliwad temale nagu majakatets.

Ainult sellel teel wõib seda linnu agarust ja wahwust seletada, millega ta lahtisele ja isegi tormisele merele fibutab; teed on aastafadade ja tuhandete jookul tuntud ja proowitud. Lõpuotsus on see: linn pole mitte õppinud üle mere lendama, waid tema peab nendest teedest kinni, mida mööda tema eswanemad kaugele eelaegadel lendasiwad.

Palmen seletab, et lindude wäljarändamine põhja maadesse neljal joonel läks, sellest ära rippudes, misjagusest liigist linn oli ja kus tema peituda armastas ja nimelt: kas okeani kaldal, jõgede kallastel, soodes ehk kuuwal maal.

Esimese liigi lindude sekka kuuluwad haned, luiged, kajakad, eider-haned, mitmet tõugu weekajakad, torpitjad kajakad ja teised. Nende lindude kistategemise armastuse tõttu, on nende rändamistee üsna punkti pealt teada. Need linnud lendawad väga kaugele põhjapoolse ja peitawad seal. Mitmed nendest lendawad koguni nii kaugele, et raste on üelda, kus kohal nad peitawad, väga wõimalik, et nad ka üle põhjanaba lendawad ja sealpool Siberit põhjapool olewate saarte peal peitawad.

Baatame kaardi peal neid teesid, mida mööda linn kõige kaugeemale põhja poole tungib, kohtadesse, kus kunagi inimesi pole elanud. Neidsamu teesid mööda lendab ta ka lõunasse tagasi. Esimeseks puhkepaigaks Gröönimaalt lõunapoolse lendawatel lindudel on Islandi saar, edasi on neil teiseks puhkepaigaks Färäeri saarestik ja weel edasi Suur-Britania kallastel. Mõned tõud nendest iääwad siia talwisesa, teised aga lendawad edasi, kõike aega Inglis, Prantsus, Hispania kaldaid filmas pidades, lendawad üle Gibraltari Afrikasse. Kui seda teed waadelda, siis tõuseb meis küsimus, millest meil juba eespoolgi juttu oli ja nimelt: mis sunnib, näit. kõigile tuntud wäikest linawästriku, kes mõnikord kuni Gröönimaale lendab, julgelt üle okeani Färäeri saarestikuni, sealt Islandini ja edasi Gröönimaale lendama? Temal oleks ju palju lähem olewat sügisel tagasi lennata Gröönimaalt Amerikasse lennata. Aga ta ei tee seda mitte, waid lendab sedafama tulnud teed tagasi, julgete üle okeani sadafid werstasi läbi lennates.

Siin on samased sündmused tegewad olnud, nagu Bahe-mereski. Okeani põhja mõõtmine Europa kindlamma ja ükstei okeani saarte (Färäeri, Islandi j. t.) wahel on näidanud, et need saared kõik Europa kindlammaaga ühenduses on olnud. Sellest ühendusest on Atlandi okeani praegusel ajal ainult mustad täpid järele jäänud (Färäeri, Islandi j. m. saared), eswanematelt päritud kombe läbi niitid linn oma teed leiabki Gröönimaale ja sealt tagasi. Ennem räägiti, et loomufund wõi instinkt juhib, niitid seletatakse seda inimest aratawat nähtust pärandusega ja kombega, wahetpidamata aasta-aastalt ifka ja alati ühte ja neidsamu sihtisid mööda lendamisega.

Linawästri (hänilane) on koguni wäikene linnukene, aga see wisadus, kudas ta oma wanadest, aastatuhandeid kestnud kombetest kinni peab, on määratu suur.

Terawmägede saartelt ärälennutee on esimese tõu lindude juures juba hoopis teine. Sealt tiiruwad nad kõige otsemat joont kaudu Rootsi kallastele, sealt Norra kallast mööda edasi kuni Põhjamereni, wiimasest lendawad nad julgelt üle ning jõuwad Schotti ja Inglismaa kallastele. Prantsusemaa ja Hispania kaldaid kaudu hoides lendawad nad üle Gibraltari Afrikasse.

Nowaja Semlja pealt tulewatel sedafama tõugu lindudel on tee juba hoopis pikem ja keerulisem kui kahel eelmistel.

Kõige esiteks jõuab linn kõige lühemat teed kaudu Siberis; selle järele pöörab ta lõuna-õhtu poole ja jõuab okeani kalda äärt mööda tiirides Walgamereni; siin ta puhkab. Siit edasi ühe saare pealt teise lennates jõuab ta Soome lahte ja peatab siin puhkuse tarwis; kewadatel ja sügiseti kihab Soome laht hanedest, partidest ja muudest weelindudest. Tallinna elanikul ei tule mõttesegi, et kõik need linnud Nowaja Semlja pealt siia on jõudnud. Siit lendawad nemad kahte teed kaudu õhtupoole; ühed hoiawad Rootsi kaldaid kaudu, kuna teised Balti ja Saksamaa kaldaid kaudu tiiruwad, sellejärele ühineb tee jälle Daanimaa kallastel, läheb teatud kohast üle Daani kindlamma ja

jõuwad linnud suurele teele, mis mööda kaldaid Gibraltari niibi, sedafama teed tarwitawad ka Gröönimaalt ja Terawmägede saartelt tulewad linnud.

Pealtnägijate jutustuse järele olla Daanimaaalt läbi lendamine määratu suur. Brehmi jutustuse järele olla lindude rändamise ajal Rheini jõe suu kallastel kole lamm, mida hanede kaagutamine sünitab, kes kallastel liiwa peal puhkawad. Tema pani ka tähele, et õige hull lindusid Gibraltari kaudu minewat teed põlgawad ja teise waliwad ja nimelt: nemad lendawad mööda Rheini jõe orgu lõuna poole, lendawad Alpi mägesiku äärest üle ning jõuwad Rhone jõe orgu ja seda kaudu jõgesi. Sellepärast lendawad ühed Gibraltari, kuna teine jagu jälle kahesugust Italia teed Afrikasse tarwitab, j. o. kas Italia — Siifilia — Afrika, ehk jälle Italia — Korjika — Sardinia — Afrika.

Teise lindude seltsi, kes jõgede ja järwele kallastel peituda armastawad, tulewad paremad partide tõud ja muud weelinnud arwata.

Seda seltsi lindude rändamise teesid on raste kindlaks määrata; tema lendab mööda jõgesid, ehk ühest järwest teise. Alpid tema teel takistuseks ei ole, tema lendab nendest madalamatelt kohtadelt üle.

Keegi asjaarmastaja tuli mõtte peale, Alpi mägedesse ühe farnase toha peale, kust rändajad linnud suuremal mõdul üle lendasiwad, museumi asutada, millesse kõik need linnud täistopitult totku korjati, kes selle läbikäigu kohal maha oliwad lastud, wõi mõnel muul teel ära tapetud ehk fätte saadud. Tuli wälja, et mõnikord siit paigast farnased linnud läbi lendasiwad, kelledest Europas aimugi ei ole: nemad lendawad rändamise ajal üle meie peade, ja kuigi nad kufagil puhkawad, siis on see puhkeag nii lühikene, et see meist tähepanemata jääb.

Kolmat seltsi lindude hulka kuuluwad farnased, kes soosid armastawad; nemad waliwad ka farnased teed, milled peal suuri soosid ja rabasid ette tuleb. Sellest ka tuleb, et kured, kes tergeste üle Alpide wõiksid lennata, seda mitte ei tee, waid äärmised teed waliwad, ühest soost teise lennates, kuni nad Rhone jõe orgu jõuwad, mida rändajad linnud nii väga armastawad.

Lõpuks neljanda liigi lindude hulka loeb Palmen farnaseid, kes tõukufid, putulaid ja mardikaid armastawad. Dieti üelda, farnastel lindudel kindlaid rändamise teesid ei olegi. Niisugust söögikraami, mida nad armastawad, leidub igas paigas rikkalikult. Tema lendob ta sama ühest paigast teise, aga muidugi teatud sihti pidades, kas lõunast põhja, wõi põhjast lõunapoolse. Need linnud rändawad mõnikord ka karjakaupa, aga mitte rongi wiisil, nagu kured, haned jne. (Minul omal oli tõd sügisel, hommikul tõidu ajal, wõimalik meie maalt ärälendawate toppel-neppide parwe tähele panna. Parw oli täieste üle saja saamu pift; toppel-neppid lastiwad endid kõik ühekorraga wõjastikku.) Alpi mägesitust ülelennu kohtadele kogub neid karja-kaupa.

Sügisene lindude lõunapoolse rändamine on palju rahulisem ja waiksem, kui kewadene; linn ei ruttu; aga nooresoo jaoks, kes weel wanematest ära pole jõudnud wõõruda, on esimene rändamine lõunapoolse terwets reaks õffisteks söögikraami lendudeks wanemate seltsis ja saatel. See esimene õpeag on noortele lindudele üsna tarwilikuks õppe- ja juhatusajaks, ning sellest jattub täieste selleks, et nad tulewal aastal juba omapead lendu wõiwad ette wõtta. Inimesele oleks ühest korrast selleks wähe, et 10.000 wersta pikkuse teega tuttawaks saada; aga linnule on sellest küllalt, tema on juba sündinud meelespidaja ja tee tundja. Tema ei sünni mitte geograafilise maade tundmisega, waid wõimega, kõiki neid paikafid meeles pidada, millest ta läbi on lennanud.

See wõime on väga keeruline, seda ära seletada üsna raske, niifama, kui raske on sellest aru saada, kudas indianlane Amerika põlistes metsades õiget teed ostab leida, kus europalane tingimata ära eiks ja näljajurma sureks; need wäikesed märgid, mida indianlane tähele paneb, lippawad meie harjumata silma eest mööda.

Meie peame ka seda arwesse wõtma, et linn nii kõrgele õhtu tõuseb, kust kohalt tema terawa silma ees määratu lai filmapiir awaneb, mis temal tee leidmist ja kinnipidamist fergendab.

Keegi astronoom, kes päikest uuris, nägi teleskopis, kudas päikese pinda mööda misfugused mustad punktitised liitufiwad; need oliwad pardid ehk haned. Nende punktite

pinnast ülemineku kiiruse järele rehkendas astronom umbkaudse lemmu kõrguse wälja; kõrgus oli niisugune, et palja filmaga neid lindusid wõimata oleks näha olnud.

Nii siis, osawus, millega linnud tropikamaadelt põhjamaadesse ja tagasi lendawad, pole neil korruga omaandatud, waid wäga pitaajaliste taktete tagajärg, mille juures nende instiktid laieneiwad ja tugewamaks kaswawad, nägmine sai terawamaks, maakohtade meelespidamise wõime täienes, tiiwade lihaste jõud kaswas.

Siin kirjelduses on maatera praegust elu filmas peetud, mil linnu kindel elupaik tropikamaades on, kuna ta põhja-

poolse suwise kliima tõttu ainult ajutiselt siia rändab ning tropikamaadesse jälle tagasi pöörab. On aga täieste wõimalik, et on ajad olnud, millal linnu kindel elupaik põhjamaadel oli, kus, nagu meie teame, paras kliima oli ja sõnajalad kaswawad; aga ajutiselt hakkas ta siis lõunapoole lendama, kui põhja pool kliima karedamaks hakkas minema.

Siguft öelda, on see ükstaõil, kas meie esimest ehk teist arwamist õigeks peame: linnuriigi rändamine jääb iltagi ühets ja samajets suurepäraliseks loodusnähtuseks.

Wanapoiisi kaswandik.

Naise poeg küll olen ma,
Siiski naist ei kannata:
Naisterahwad minu silmas
On kui paljad nullid filmas.

Wanapoiisi päewaraamatusi

Kaebe küla serwal, wäikeses puhtas majakeses elas laialt tuntud Mulju Mihkel oma kaswandikuga, keda küla rahwas, iseäranis aga neiukesed „Ogar-Hansuks“ kutsusiwad.

Omal ajal oli Mulju Mihkel siin ja seal tegeew: juhatas laulukoori, pani näitemängusid toime, korraldas näitemüükisid, juhatas pidudel tantsu ja oli igal pool kui tubli seltskonnategelane soowitud külaline. Aga nüüd pole mehikest peaaegu enam kusagil näha. Järsku pööras ta seltskonnale selja ja kadus näitelawalt jäädawalt, olgugi, et mees aastate poolest weel sugugi nii wana ei olnud, waewalt aastat nelikümmendwiis.

Pööre tuli ootamata, niihästi Mihklile enesele, kui ka teistele. Lugu sündis järgmiselt: kooris laulis neiude hulgas ka üks noorewõitu ja elawa loomuga lesekene, kes Mihklile päewpäewalt ikka rohkem meeldima hakkas. Lese nimi oli Kai, ehk „Kallis Kai“, nagu teda harilikult kutsuti, sest et ta alati lahke ja wiisakas oli. Nõnda siis jah, Mihkel hakkas Kaie armastama ja nii palawalt, nagu ta kedagi teist enne weel polnud armastanud. Aga armastanud oli ta elus mitut. Isegi nimi „Mulju Mihkel“ oli talle naisterahwaste poolt juba ammugi nagu selle eest kingituseks antud, et ta nende ligi pääsesedes ikka kangeste muljuda armastas. Häda wõi õnn selle neiule, kes omal ajal Mihkli „käppade“ wahel sattus: see suruti armuta, ehk õigem ütelda: armuga wastu rindu ja hoiti hoolega kinni, kui aga olud wähegi seda lubasiwad. „Katsun, kui kõwad kondid sul ka on!“ armastas Mihkel ise siinjuures nagu wabanduseks ütelda: Tuli ka ette, et mitmed sarnase muljumisega rahul ei olnud, kuid awalikku protesti ei tõstetud, „wastu wahtimist“ keegi ei wirutanud, näkku keegi ei sülitanud ja sellepärast hakkas Mihkel arwama, et teda kõik neiud armastawad, et nad kõik teda endale armuosaliseks soowiwad jne.

Kuid päew läks päewa järele, aasta aasta järele ja meie Mihkel oli ikka alles poissmees.

„Ega sellega ruttu ole,“ mõtles Mihkel iseneses: „Kauem walid, parema leiad,“ ja elas nii 25, 30, 35 aastat wanaks ning ikka otsis ja walis weel edasi, arwates, et kõik talle tulla tahawad. Ja nüüd korruga see lesk! Aga miks siis nimelt just lesk? Kas siis tõeste neitut ei leia? Miks siis teise wanaga waja hullata? Need küsimised tegiwad Mihklile tüli, kuid lese silmad ja suu, kõnnak ja kehaseis — need läksiwad kord-korralt ikka ilusamaks — ja mees otsustas Kaie kosida, ehk lihtsalt teda nagu armu poolest omale naiseks wõtta, sest ega siin ju enam nõusolemist küsida maksa, arwas kosjakandidat.

Mõeldud — tehtud. Oli ilus maikuu öö. Peale lauluproowi läks Mihkel Kaie koju saatma ja lausus teel üsna ootamata: „Kuule, Kai! Mina wõtan su omale naiseks, aga selle tingimisega, et kõik mu tahtmised täidad. Pirsemist ma ei salli, jonnii ammugi mitte. . . Sina meeldid mulle, mul ei ole sinu wastu midagi. Noh, anna nüüd mõned musud ja kaup, olgu kindel!“

„Mis?!“ kõlas korruga Kaie suust: „Oled sa ogar wõi lähed alles? Mina peaksin sinusugusele wanalepoisile naiseks tulema? Ei iialgi! Ehk olgu siis aasta kümne, wiieteistkümne pärast, kui lootus nooremate, paremate peale juba täieste kadunud on. Ara pane pahaks, armas Mihkel, et sedawiisi wastan, kuid teisite on wõimata teha, teisite wõiks wast ehk mõni poolearuga wanapiiga wõi 5—6 lapsega lesk wastata. Kas tead: sinul on wanapoiisi hais juures ja seda haisu ei kannata ükski mõistlik naisterahwas, ehk olgu siis, et mõni sinu surma ja waranduse peale rehkendab. Jumalaga! Ma oskan siit juba üksinda koju minna.“

Ütles ja läks, kuna Mihkel nagu piksest põrutatud paigale seisma jäi.

„Tuhat ja tuline!“ lausus ta, kui Kai juba silmist kadunud oli. „See ei ole tõsi! See ei wõi tõsi olla! . . . Homme päew kosin omale ühe noore, ühe alles leerist lahti saanud nei-

kese! Las siis Kai kahetseda. Jah, seda ma teen!”

Ning nüüd algas kosjajaht. Kuid mida rohkem mehike püüdis, seda kitsamaks asi läks, nii et ta wiimaks, kõigilt „korwi“ kartes, wandega töötas wanapoisina surra ja naisterahwaid surmani põlata.

Sest ajast lahkus Mihkel seltskonna elust ja hoidis ennast kõige hoolega kellegi naisterahwaga kokku puutumast. Neiud aga naersiwad edasi: „Usna hea, et üks wanapoiss jälle paku põgenes; parem juba ilma, kui seesugusega paari minna.“

Hans, nõnda oli kaswandiku nimi, täitis nüüd teenija kohuseid, käis küla wahet, kui tarwis tuli, laskis pesu õmmelda, kuid ainult ikka õige wanade naisterahwaste juures jne

Nõnda elasiwad wanapoiss ja ta kaswandik umbes kümme aastat koos ja selle aja sees jõudis Mihkel Hansu peale nii mõjuda, et see oma kasuisast naistewihkamises sugugi taha ei jäänud, waid weel ettegi jõudis. Mihkel põlgas ainult naisinimest, kelle jumaldatud suguõed talle omal ajal ootamata wingerpussi oliwad mänginud, kuna aga Hans, hoopis ilma põhjuseta, ka emaseid loomi ei salli-

Haruldane uudis. (Kunifnik G. Knobloch'i joonistus.)

Neli tibukeft on oma jalutufekäigul korraga haruldase „uudise“ leidnud, mis nende imestust kõige kõrgema kraadini on äratanud: suur maipõrnikas ronib korraga nende ees maas. . . Mis elukas see ometi peaks olema? . . . Sägawa uudishimuga waatlewal tibukefed feda elukalt igalt küljelt, et suurele „fala-asjale“ jälgile faada. Kunifnikul Knoblochil on ülihästi kordaläinud noorukeste kanakeste lapfelliit uudishimu kujutada.

Ja Mihkel pidas oma töotust. Uhtegi naisterahwast ei sallinud ta omas majas; isegi pesupesemise juures mitte, waid pesi ise; keetis ise, küpsetas ise, paikas ja nõelus ise püksta, katsus sukka kududa jne. Esiotsa läks küll nii mõnigi asi luhta ja wiltu, kuid pikapeale harjus mees kõigega ära. Et mitte isiklikult palju inimestega läbi käia, seks wõttis ta omale kaswandiku, ühè kaugelt sugulase, kellel isa, ema juba surnud oliwad.

nud, nagu mõni maailmast lahuselaw munk Athose mäel.

Juhtus Hans, näituseks, lambakarjast mööda minema, siis jagas ta oinastele alati leiba, mida mehikesel harjunud wiisi järele ikka taskus leidis, kuna aga lambad wihasel eemale tõrjuti. Märahobusega ta ei sõitnud, kanu loopis ta kiwidega; tuli lehm tee peal wastu, siis keeras Hans talle selja; ühtegi naisterahwast ta ei teretanud ega wõtnud nende poolt ka ter-

witust vastu, wäikseid tütarlapsi söimas ta sitasitikateks jne.

Et Hans ka muidu ilus ei olnud ja juba pealtnägemise järele nagu tohmakas oli, siis ei pandud tema weidrat eluwiisi suuremat tähelegi, waid öeldi lihtsalt: „Eks see ole wa Ogara-Hansu toeks hea küll!“

Korraga aga juhtus Mulju-Mihkli õnnetus: Ta külmetas ennast ja hakkas werd kõhima. Esiotsa ei pannud mees wiga nii wäga tähelegi, waid lootis, et asi iseenesest paraneb, kuid haigus läks päew päewalt suuremaks, nii et wiimaks tahes ehk tahtmata abi pidi otsima

Targemaks meheks külas peeti Kuusekäbi Madist; see oli tohter ja „tark“ ühtlasi: laskis

Madise juurde saata ka Mulju-Mihkel wiimaks Hansu küsima, mis teha ja kudas olla?

Et Mihkel küla teades mitte ilma kopi-kuta mees ei olnud, siis tuli Madis ise ilma wiibimata haiget vaatama. Rusus ta luid ja liikmeid, muljus kõhtu, wajutas rinda, surus pahema käe põidlagaga tähtsalt naba peale ja ise nagu kuulatas sealjuures, kas seest mitte ei korise, ning nõnda edasi. Selle järele anti rohtu: kütislauku- ja kanepi-õli, peeneks tõugatud weewlit wiinaga, roti saba tuhka weega, „ühksat-kümmet-ühksat“ (Jumal ise teab, mis sodi see oli) kaeratangu leeme sees ja tühja-tähja, millest ühestgi tohtiraamatus (kaduduse pärast muidugi) nimetatud ei ole (jah, sellepooldest on need raamatud wiletsad küll).

Suurepäraliselt wõidetud male-partii.

Kaslimamma on oma lastega malelauale afunud ja nugilad „poisid“ on kah kohe malet mängima hakkanud. Wäike kirju on, nagu näha, wastale kuningale „matt!“ öra ütelnud ja waatleb nüüd ise, misugufed riistapuud need õieti on, mille kullal inimesed sagedaste nõnda kaua istuwad, kuna tema sellega nii ülirkergeste walmis sai?!. „Emake“ waatab ise asjatundlike näoga pealt, mis noor mängija teeb. Arwatawaste täidab emahkus tema lüüdan wäikele „Tihigorini“ elimele kaffe üle, ja ka wäikesed wend ja õde — mine tea, mis nende nimed juft on! — waatawad wõidurõõmfalt malemängu pealt.

kuppu, laskis aadrit, andis soola ja soodas sisse, wõidis bensini ja petroleumiga, nii kudas aga just tema arwamise järele kellegil waja oli, ja mitmedki, nagu külas tõendati, saiwad sedamaid abi. Suri muidugi ka Madise tohterdatud isikutest mitu, kuid mis sinna wõis parata — see oli nii Jumata tahtmine. „Ega Kuusekäbi wana siis Jumal ole,“ mis temagi „surma vastu wõib teha!“ wabandasiwad inimesed, kui küla „targa“ kunst tagajärjetaks juhtus jääma, ehk õigem öelda: liig haleda tagajärjega lõppes.

Kõige wiimaks wiidi Mihkel sauna, kus ta tundi poolteist tulise leili käes nõretas ja lõpuks äragi nõrkes, kuid siiski asi ei aitanud — haige kõhis werd kui ennegi.

„Siin läheb lugu tõsiseks,“ lausus Madis, kui nägi, et tema tarkus otsa kippus lõppema. „Ainukene abinõu oleks weel soe kitsepiim, haige loomuliku weega pooleks juua, kuid kust seda piima siit saada? Terwes kihelkonnas ei ole neid loomi mujal enam leida, kui wanal kirikumehel, Tornijärgul. Aga sinna

on üle 12 wersta maad, kudas sealt piima soojalt kätte saada?”

Endisel, heal ajal pani Mulju-Mihkel Madise tohterdamist ja nõuandmisi alati naeruks, kuid nüüd waatas ka tema selle külätarga kui ainukese päästja peale: Nii oliwad aastad, seltskonnast eemalehoidmine ja üksluine wanapoisi elu inimese meele-mõistuse tõntsiks teinud. Kes oleks suutnud uskuda, et ärksam noormees ja tublim seltskonna eden-daja peaaegu terwes wallas kord õige arsti asemel soolapuhujaga tegemist teeb! Jah, nii see lugu ilmas on. Palju leidub neid, kes wanaduses ja wiltsuse päewil ise kõik seda läbi teewad, mille eest nad omal ajal teisi hoiata-siwad. Sarnaseid narrisi tunneb wist küll iga lugeja, ja üks niisugune narr oli ka Mulju-Mihkel.

Ta oli noorespõlwes kolm aastat linnas elanud ja rätsepaks õppinud, parandas aga külas ka tnnnikellasid, kirjutas wanemate poolt soldatitele kirjasid, õppis koolimajas kahe hääle peal oreleid mängima, luges teistele ajalehest politikat ette jne. Ühe sõnaga, Mihkel oli siis mitmel pool teistele juhtijaks ja ninameheks, ning nüüd korraga niisugune pime ja ajast mahajäänud isik! Kuid lugu oli tõeste nii — maas lamas üks kõigest maha jäänud ja peaaegu kõigest mahajäetud wanapoiss. Õnneks ei olnud ta suur purjutaja mees ja oli sellepärast nooreseas wäikese kapitali jõudnud koguda, millest nad kaswandikuga elasiwadki ja mille tõttu nüüd ka Kuusekäbi Madis nii agaraste tohterdas, sest raha järele ei ole mitte üksinda õpetatud arstid maiad, waid seda wa puru ihaldawad ka külätargad.

Nõnda oli siis wiimane rohi, mida Madis Mihklile soowitas: soe kitsepiim ja kusj pooleks. (Tõeste! päris eht wanapoisi tiisikuse rohi, mida ainult rumalus ja ebausik soowitada woiwad ja mida pimedada rahwa hulgas nii laialt tarwitatakse.) Rohi oli wastik küll, kuid ihaldus edasi elada on ka wanapoisil nii suur, et kõik abinõud ära katsutakse

Juba sellesama nädala laupäewal saatis Mulju-Mihkel Hansu kiriku juurde Torni-Jaagu käest kitse laenama ehk ostma.

Õnnetuseks ei olnud Jaaku ennast kodus: oli teine kuhugile kirikuwanema juurde saadetud ja tema aset täitis tema poeg, üks pool raiskuläinud inimene, kes igasugu karutükiga walmis sai.

Hansu palwet kuuldes naeratas Eedi, nõnda oli selle kelmaka nooremehe nimi, ja ütles: „Kitse wõid laenata küll, kuid eks ta ole ju ka emane loom; parem juba wõtke sokk, siis ei wõi keegi nuriseda, et teie ainult hääl päewil naissugu põlgate, kuna aga hädaajal isegi kitse piima tahate juua. Maks on ühesugune: rubla kümne päewa eest, ehk jälle ostu teel, siis tuleb küll sokk paar rubla rohkem mak-sma, nii umbes kümme rubla, kuid ta on ikka sokk!“

„Tal on õigus,“ arwas Hans, „miks siis soku piima ei wõi tarwitada, pealegi, kui see sugugi kallim ei tule?“ Ja ma teen sellega haigele tõeste headmeelt. Imelik, et juba en-negi selle peale ei tulnud. Ja kudas ma siit kitsega koju saaksin? Igaüks hirwitaks, et näe: „Ogar-Hans wiib omale kitse koju, naiste-põlgaja hakkab paranema, sellest wõib eluajal weel naisemeeski saada“ ja muud sarnast ru-malust. Ei, see ei lähe! mina wõtan soku ja siis ei wõi keegi midagi ütelda. Nii jah, ot-sustas mees kindlaste, maksis kümne päewa lüpsi-raha ette ära, sidus püksirihma sokule sarwi ja siis kojupoole ruttama, ilma et Eedi kelmakat naeratust tähelegi oleks pannud.

Et juba õhtu aeg kätte jõudis, siis ei olnud inimesi enam palju liikumas, ja Hans wõis tü-litamata edasi sammuda, mis mehikesele wäga meeldis, sest loomakene oli kaunis tujukas: ei tahtnud wahetewahel sugugi enam kaasas käia, kord jalgu, kord pead tugewaste wastu maad toetades; ka kopsusi sai Hansuke külje pihta. Lühidalt öelda: kimplemist oli küll ja naeru ning pilkamist oleks see lugu palju sün-nitanud, kui aga waatajaid oleks olnud.

Oli juba üsna hiline aeg, kui Hans sokuga wiimaks koju jõudis ja loomakse maja otsas olewasse kuuri kinni pani.

Mihklile ei lausunud mees oma targast kilpla toimetusest midagi, waid tahtis talle ootamata rõõmu teha: ühes piimaga ka uudist ütelda. Nüüd oli aga kõige pealt waja looma-kesele süüa anda, siis pisut oodata ja siis kohe piima järele minna. Lehma lüpsmist oli Hans ikka ka omal ajal näinud ja lootis oma piima-andjaga niisamuti korda saada.

Kell lõi juba üheksa ära, kui mees lambi ja kapa ja tüki leiba looma meelituseks kaasa wõttis ning kuuri piima tooma läks, kuna hai-ge tuppä kärsitumalt ootama jäi, sest eelsei-saw rohu walmistamine tegi talle tuska.

Ei läinudki kaua aega, kui juba Hans tühja kapaga tuppä tagasi tuli ja kohmetumalt ukse juurde seisma jäi nagu waene patune.

„Noh,“ sundis Mihkel, „tee nüüd ikka ru-temini ka! Ma kardan, et täna jälle punast tuleb, süda nii paha ja rinnus walu suur.“

„Ei ole!“ kostis korraga ootamata hüüe Hansu suust.

„Mida ei ole? Piima ei ole, wõi? Too kapp siia! Kas siis tilkagi ei saanud, wõi ei lase lüpsa? Noh, wasta ometi, tola!“

„Ei ole udarat! Ja nisasi ma ka ei leid-nud!“ hädaldas Hans ja waatas ise siinjuures nii imestawa näoga peremehe otsa, nagu oleks ütelda tahtnud: „piima on küll, aga ei saa kätte, kõik teed kinni pandud!“

Mihkel wihastas, kahmas kapp, ruttas kuuri ja tuli sealt wandudes ja sõimates ta-gasi. See on esimene tormine õhtu Mulju-Mihkli majas peale Kaie korwiandmist, ja esi-mene õhta Hansu elus ülepea peremehe poolt

sõimata saada, kuigi see wiimasele kallid maksma tuli.

„Ise oled päris sokk!“ sõimas Mihkel Hanssu rusikaga ähwardades „Ega sabast looma el lüpseta, loru niisugune! Toob, kurat, kitse asemel soku siia! Söö ta ise nüüd ää! Päril lontrus!“

„Ma, ma . . .“ kolgeldas Hans: „Ma tahtsin sulle rõõmu teha, kits on ju wa emane loom, aga sokk, sokk . . . see on ikka isane.“

Mihkel lõi ainult weel käega ja ruttas woodi juurde. Kangest äritusest jorutatud hakkas ta hirmsaste kõhima ja pea purskas mehel ka werd suust, ninast wälja.

Terwe õõ läks were tagasisurumisega wõideldes mööda, kuid asi lähines lõpule . . . Ja pühapäewal õhtu kella wiie ajal ei olnud Mulju-Mihklit enam elawate kirjas. Enne suremist leppis ta Hansuga küll täieste ära, kuid ei suutnud nõrkuse pärast wiimasel silmapilgul oma sõnu ja õpetusi enam selgeste awaldada. Kuuldus ainult: „Eksitus . . . oli eksitus . . . ära põlga . . . mäleta ema . . . wõta tüd . . . tüd . . . naine . . . parem . . . wanapoiss . . . paha . . . sokk . . . ei anna piima . . . wanapoiss ka ei . . . too kasu . . . elaw surnu . . .“

Matused peeti lihtsalt ära, tagaleinajaid nagu ei olnudki, peale Hansu, kes esiotsa kui peata kana (õigem oleks küll tema kohta „peata kukk“ ütelda) ümber kolas ja midagi peale hakata ei mõistnud, sest oma eest muretsema ei olnud mehike weel sugugi harjunud, waid siifamaani oli see kõik ainult Mihkli asi.

Matused, Madise tohterdamise kulud, soku lüpsi-raha ja muud wõtsiwad Hansu käest hulga warandust ära, mis nii kui nii kuigi suur ei olnud, ja sellepärast tuli wanapoisi kaswandikul ka tahes ehk tahtmata tulewiku peale mõelda. Mis just nimelt tegema hakata, et omal jõul edasi saada, seda Hans weel otsustada ei suutnud, kuid niipalju oli lugu ka temalgi selge, et taewa manna peale loota ei maksa.

Mluwiisi ja weidrat arwamist ilma elu kohta Hansuke nii ruttu ei muutnud, ehk küll kadunud kasuisa wiimased kahtlased sõnad teda esiotsa tihti mõtlema paniwad. Wiimaks aga lõi mehike käega ja kinnitas iseenele, et inimene surma eel paljugi lollusi ära teha wõib, mida aga suuremat tähele panna waja ei ole. Pealegi oliwad Mihkli endised kõned ning märkused (Hansu arwates muidugi) nii hästi põhjendatud, et siin eksitusest juttugi ei wõinud olla.

Palju tähtsam oli aga leiwaküsimus. Mitmesuguseid ametisi läbi sõeludes tuli Hans wiimaks otsusele külasse wäikest tubakapoodi asutada, sest et siis ainult meesterahwastega tegemist teha tuleb. Ja nõnda ta tegigi, kuid kasu tuli nii wähe, et patendi raha waewalt tagasi sai. Wiga seisis muidugi selles, et siin ainult tubakat müüdi. Isegi tikkusid ei olnud saada, ja kõik ainult selleks, et mitte naistega

tegemist leha. Poepidajast hakkas Hans piibutreali abiks; piibutrealist — uuriparandajaks; uuriparandajast — rangide ja lookade koolutajaks, kuid miski amet ei edenenu, ja puudus ähwardas ikka ligemale tulla.

Nõnda läksiwad paar aastat waeweldes mööda ja Ogara-Hansu lugu kippus kord korralt kirjumaks minema. Kuid ka temale tuli abi sealt, kust oodatagi ei wõinud. Ütelgu siis weel inimesed, et ogaratel õnne ei ole.

Oli kewadene aeg. Lihawõtte pühadeni jäi weel waewalt paar nädalat. Lähemast linnast käisiwad ostjad külasse ja perest peresse mune otsimas ja maksiwad tänawu head hinda, 3 ja 4 kop. paarist. Ka Hansu juures käidi sees ja pandi talle seda nagu süüks, et kanu ei pea, kuna need ju suwel vähematki kulu ei tee, aga seda rohkem kasu saadawad.

Sellest mõttest krapsas nüüd meie Hans kohe kinni ja tahtis nii ruttu, kui wähegi wõimalik, omale hulga kanu soetada.

„Aga miks siis just kanu?“ küsis mehike pisut järele mõeldes: See ei käi ju minu loomusega kokku. Kui juba, siis juba kuked üksinda: On suuremad loomad, on, muidugi mõista, ka suuremad munad; saab ehk wiimaks weel wiis kopikat paarist.

Mõeldud — tehtud. Ja Ogar-Hansul oli paari päewa pärast umbes kümnekond kukkesi kokku ostetud, ning nüüd polnud muud, kui lase muned ja wõta raha! Peale selle saad weel head laulu kuulda ja maitsed nende wõitlust nähes tubliste lõbu, kuna aga kanadest, tühjadedest, ainult mõni pisike muna pabulas wahetewahel näppu juhtub. „Kukk juba niisugust pisikest tegema ei hakka,“ arwas Hans tõsiselt: „Ja wõib olla teeb weel kolm, neli korda päewas. Kümme kukke, iga kukk neli muna päewas, on 20 paari. Näe, ongi juba rubla käes! Läheb lugu hästi, muretsten omale sada kukke, kas wõi tuhat kukke, ja raha on küll! küll!“

Pesadeks mõtles Hans oma ja õndsas Mihkli wanu talimütsisi tarwitada, et munadel hästi pehme kukkuda oleks. Et kukkesi munemisele meelitada, selleks riputas mehike mütsidesse leiwa raasukesi, kuid esimesed katsed läksiwad päris nurja. Kuked tuliwad küll mütside juurde, mõni astus sisse ka ja kukitas mahagi, aga muna ei teinud, waid tegi miski muud, mis süüa ei sündinud ja mida linna sakstele pakkuda ei tohtinud.

„Jällegi eksitus! Jällegi hirmus soku lugu!“ ohkas Hans, kui wiimaks asjast aru sai. „Nagu näha, ei ole meestesugul siin ilmas üksinda midagi teha — igal pool on naised nendest ees! Sul oli õigus, kallid Mihkel: eksisid sina, eksisid mina, eksisiwad tuhanded teised ja kahetsewad, kuid hilja! Liig hilja . . .!“

Sellest päewast saadik muutis Ogar-Hans oma arwamist täieste ja kosis mõne aja pärast wana Lagle Leenu omale naiseks, sest teised

keegi ei tulnud. Leenu kohta aga lausus mees igal juhtumisel: „Ilus ta ei ole, rikas ka mitte, kümme aastat minust wanem, toriseb ka wahel tühja, aga siiski ikka palju parem kui ei

ühti, — ometi üks elaw hing, kellega mõtteid wahetada wõid. Jumal hoidku aga wanapoisi põlwe eest — see on see *wiimane leib!*“

T. Kuusik.

Külaline.

Catulle Mendés'i järele M. M-ru.

I.

See oli suurepäraline kõne. Jalgi ei olnud Morgen-Level, kes sel ajal kaubanduseministriks oli, weel nii kõrgele tõusnud. Et kõnes kuivad tehnikalisel laused puudusiwad, et kõnepidaja nii kaaskiskuwalt rääkis, et ta keha kuju — sirge wanamees kõrge otsaesisega ja halli habemega — kõne mõju weel suureste tõstis, siis paisis ministri poolt üleswõetud küsimus kõigile nimelt niisugune olewat, nagu ta tõeste oli, s. o. see oli suur küsimus, ühiskondliselt tähtis ja huwitaw terwet inimestesugu. Igal silmapilgul kajasiwad saadikutekoja igast otsast kiiduawaldused ja imestusehüüded. Kõik saadikud tunnistasiwad ühel häälel, et senini Prantsuse parlamendi kõnetoolil sarnast wõidurikast kõnet iialgi ei olnud peetud. Ainult kõne lõpul tuli iseäralik juhtumine ette, mis — nagu ma arwan — pealtkuulajate enamusele jäädawolt meelde jäi.

„Jah, herrad! Prantsusmaal, nagu Amerikaski, Wanas maailmas, nagu Uueski. . .“

Morgan-Level peatas äkitselt, nagu inimene, keda tema tegewuses eksitatakse, — kuigi kergeste, aga siiski niwõrd mõjuwalt, et feda ärewaks teha.

Ta andis pristawile märku, see astus kiireste kõnetoolile, ja saalis walitsewas surmawaikusel wõis selgeste sõnu kuulda, mis kõige harilikuma tooniga öeldi:

„Näete seal seda luukeret, kes kolmandas reas, herrade Lacraiz'i ja Madier-de-Montieuni wahel istub? Olge head, paluge feda, et ta ära läheks. Ütelge temale, et ma feda enese juures nähes wäga rõõmus olen ja et ma feda millegagi haawata ei taha. Aga ta peab aru saama, et tema juuresolek selles setskonnas sugugi sünnis ei ole. Minge, minu sõber!“

Imestanult astus pristaw sammu tagasi.

„Olgu peale, ärge tülitage ennast,“ — rääkis minister edasi: „ta tõuseb juba isegi üles, läheb ära. . .“

Siis pööras ta koosolijate poole ja kõneles edasi:

„Ja nõnda, mu herrad, Prantsusmaal, nagu Amerikaski. . .“

II.

Selle päewa õhtul läks doktor Delton ette teatamata ministri erakorterisse, sest et kauaaegne sõprus temale igasuguste kombete täitmatajätmist lubas. Kätt andes terefatas ta wonakest, kelle habe lambiwalgusel iseäranis walge paistis olewat ja

kes rahulikult oma suures hämaras kabinettis töötas, kus mõõblid peaaegu sugugi ei olnud, kuna seinad wanaaegsete tapetidega üle oliwad löödud.

„Kõigepealt — soowin õnne! Räägitakse, et teie etteaste suurepäraline on olnud. Teie teate ju, et teie peale tõsiselt kui wabariigi tulewase presidendi peale waadatakse. Aga ainult, pagan wõtku, mis wiirastust teie nägite? Mis see luukere lugu tähendab? Luukere saadikutekogus? Teie olete niisugust jant'i mänginud, mis teie iseloomuga sugugi kokkukõlas ei seisa ja millest ma tõeste midagi aru ei saa!“

„Jant'i mänginud?“ kordas minister kurwa naeratusega, mis ainult paljuteadwale wanakesele omane on: „Oh, ei! See ei olnud mingisugune jant. Ma nägin tõeste luukeret herrade Madier-de-Montieuni ju Lacroizi wahel. Ta kandis musta ülikonda ja oma kondises käes hoidis ta kübarat. Mis kell on praegu, kallis Delton?“

„Warsti üheksa.“

„Kui teil midagi iseäralist ees ei ole, siis jääge minu juurde. Meie jooma theed ja ma tufwustan teid oma luukerega, kes warsti siia tuleb. Harilikult mängime meie temaga lõbustuseks malet ehk epuartét, sest et tema mitte ühte sõnagi ei räägi. Noh, täna oleme meie kolmekesi, nii et meie kas wõi preference't wõime mängida,“ — lüüsis Morgan-Level naeratades juurde.

Doktor istus tugitoolile ja kuulas käsa risti pannes pealt. Wanake kõneles pikkamisi ja tõsiselt edasi:

„Teie arwate, et ma hulluks olen läinud? Ei, ma walitsen täielikult oma mõistuse üle. Wanaduse peale waatamata on minu waimujõud terwena alles. Mina olen oma terwist hoidnud, iga päew korralikult tööd teinud, mitte nii, nagu praegused inimesed. Alati kuiwa teaduslist tööd tehes ei ole mul kunagi aega olnud üleloomuliste asjadega tegemist teha. Ma ei ole sugugi ebauusklik. Palju enam olen ma jumala ja waimude salgaja. Siiski on aga see päris tõsi, et igapäew minu seltsimeheks ja külaliseks luukere on. Luukere, kes käib, istub, mulle kätt annab, märkide abil minu terwise järele küsib, peanoogutamiseega minu terwitust wastatab. Ärge nõudke, et ma seda iseäralikku ilmutust peaksin seletama. Ma ütlen, et asi nii on, ja see on kõik. Ma waatan wõimatule tõeasjale silmi, millega ma lõpuks ära olen harjunud. Enne seisin ma sellele wastu. Ma ei uskunud oma silmanägemist, oma tundenärwisid. Seega tegin ma suure

wea! Sellepärast, et see luukere olemas on, et teda näha ja tunda wõib. Mis pidin ma tegema? See on ju tõeasi, millel igasugune ebausklik alus puudub. . . Realsus, mille vastu ma waielda ei saa. Nüüd imestaks mind see, kui ma ükskord luukeret ei näeks. Wõib olla, et ma sarnasel korral ehmataksingi. Ta on osa minu olemasolemisest. Ta on midagi sugulase taolist, keda sa harjunud wiisi järele vastu wõtad, ilma et selle peale suuremat tähelepanemist pööraksid; midagi mööbli taolist, mille kuju sa ei märkagi, sest et sa seda juba ammu tunnud. . . Senini ei ole ma weel kellegile temast rääkinud, sest et minu külaline omalt poolt enese ilmumisi teatava saladusega on ümbritsenud, kuna ta mind ainult üksikusetundidel waafamas käib. Et ta aga täna oma juuresolekut kõigi ees on awaldanud, siis arwan ka mina omal täieliku õiguse olewat mitte enam tagasi hoida. Sellepärast

bisin, nägin ma alati isa, ema ja arsti seljataga rahutumalt pead kõigutawat luukeret! Ma sain terveks ja hakkasin teda alati ühel ja selsamal kellaajal nägema. . . Ta luges, läks wälja, tuli tagasi ja elas ühes minuga. . . Esmalt tundsin ma kirjeldamata hirmu, aga pärast harjusin ära, kui ta mind puudutas, kui ta minuga rääkis, — jah, rääkis, ilma hääleta! — kui ta minu peale waatas, — jah waatas, ilma silmadeta. Ja sellest saadik ei ole ta terwel eluaja jooksul minu järelkäimist maha jätnud. Wäeteenistuses oli ta minu seltsimeheks; üliõpilasena kuulasin ma ühes temaga ettelugemisi. Ma ei heitnud abielusse, sest ma kartsin, et ta ühes minuga abielu-woodisse heidab. Ja, nagu ma teile juba ütlesin, ta ei hirmuta mind enam. Ta on siin, ma tunnen seda, ma olen nõus, ma tahan tema siinolemist. Ja minu elus mängib luukere sedasama osa, mis teistes perekondades — koer! . . .“

Halwa ilma tulekul. (Päewapiltline üleswõte.)

Pilt kujutab wäga trehwawalt hobuste seltsimehelikku loomuomadust — hädahoju tulekul kokku hoida. Nad pistawad sõbralikult pead kokku ja keerawad taguotlad vastu tuult, et nõndariiki seltsis halwa ilma üleminekut oodata.

ei näe ma põhjuseid, mis mind teile tema üle rääkimast takistaksiwad.

Ma olin kuuefeistkümnne aastane, kui ta esimest korda ilmus. Ma armastasin parajaste, ja ükskord ilusal kewadisel hommikul jalutasin ma oma esimeste unistuste objektiga haljendawas metsas. Ma tahan seda roosi saada — ütles tema. Ma ei jõudnud weel kätt oksa juurde sirutada, kui kellegi käsi juba õie ära noppis ja mulle kätte ulatas — see oli küü, kollane ja kondiline käsi — ja luukere naeratas mulle oma hammasteta suuga sõbralikult vastu. Ma panin meeltheites jooksma, — ja nende kahe kuu jooksul, mil ma elu ja surma wahel wi-

Sel silmapilgul awati uks.

„Ministri herra,“ — ütles toapoiss Batist, „ministri herra, luukere tuli!“

„Paluge sisse astuda!“ ütles herra Morgan-Level tasakeste.

Äga awatud ukse kaudu tuliwad eestoast kabineetti ainult õõsised warjud.

Siiski tõusis wanamees üles ja andis sissetulejale istet wõtmiseks märki.

Doktor läks ära ja ütles eestoas teenrile:

„Teie teete halwaste. Mispärast mängite teie oma herraga? Ta näeb wiirastusi, millest teda kaine seletus päästa wõiks. . .“

„Kuulge, monsieur!“ ütles teener wahele: „Kas teie luukeret ei näinud? Tõendan teile, ta tuli kabinetti sisse, kui ma ukse waewalt jõudsin lahti teha. Ma tean seda wäga hästi, sest et ma teda igal õhtul sisse lasen!“

III.

„Teisel päewal,“ — nii rääkis mulle doktor Delton, kellele ma terwe selle loo teadasaamise eest tänu wõlgnen: „teisel päewal tahtsin ma uueste herra Morgan-Leveli juurde minna. Teda wõis ju sellest haigusest terweks arstida. Ma tahtsin temaga rääkida, tema wiirastuse tõsiduse sisse uskumist kõigutada. Aga üks oli kinni! Igakord, kui ma ministri korterisse tahtsin minna, aeti mind nagu mõnda palujat tagasi. Wõib olla, et haige oma ülestunnistusi kahetses? Mõistetawaste ei tahtnud ta häbi pärast selle ees punastada, kellele ta kõik oli üles tunnistanud. Ma pidin ennast uue asjakorra alla paenutama. Aga eemalt pidasin ma kõike silmas, mida näha mul korda ei läinud. Tema kindel ülespidamine poliitiliste ootamatuste keskel, tema kõige kõrgema wäärtusega kõned, tema kirjatööd, millede wäljaandmist ta edasi jatkas ja milledest kõrge ja selge mõistus wälja paistis — kõik see äratas minus tõsist imestust. Ja ma hakkasin uskuma — nii palju kui tema poliitilise sihi ja waadete kindlus igasugust kahtlust mõistuse nõrkuse üle eemale peletas — et ta enese üle wõitu saanud ja tumedatest, üleloomulistest mõttekujutustest wabanenud on. Ja äkitselt sain ma kolme aasta pärast Batiski käest telegrammi, milles ta mulle teatas, et Morgan-Level suremas on. Kui ma sureja tuppa läksin, astus preester kõrwale, et mind läbi lasta. Jah, see oli nii! — mõne tunni pärast ei olnud minu sõpra enam olemas . . . Ma läksin woodi juurde, milles endine minister surmääelsetes krampides waewles. Weri oli talle silmi tunginud, suu wahul. Ja ta karjus: „Ta on siin! Ikka alles siin! Asjata wõtsin ma teda wastu . . . isegi kutsusin! Tema ju kutsus ka teisi, ja nemad kõik tuliwad siia, ilma arwuta . . . Laste luukered, naisterahwaste omad! . . . Kõik surnu-aedade jooksikud! . . . (ta hääl korises karjudes). Kas teie ei näe, kudas nad naerawad, toolide peal, eesriide taga, akente peal, woodi ümber? Aidake! Aidake! Nad wõtawad mu kätest kinni, katsuwad mu tuiksoont! Üks pakub mulle tassitäit pärnadite theed! Teine pilkab mind, minu kõnepidaja liigufust järeclaimates! Oh! Ma suren!

Neid on liig palju! Ühte tahtsin ma weel, aga nad kõik — nad tapawad mind! Jätke mind! Ma ütlen teile, et teie minust lahkuma peate!“ Ja ta nuttis, kisendas, korises, ajas silmad pungi. Kord hammustas ta tekki, kord mässis ta ennast sinna sisse!“

„Oli ta nõrgameelne! küsisin mina.

„Nõrgameelne? Ei tea,“ ütles doktor Delton, kes äkitselt ära kahwatas: „Sel ajal, kui ta nuttis ja karjus, ei näinud ma mitte, ei, ma ei näinud hirmutawat luukerede koosolekut . . . Aga ma kuulsin igalpool toas, kõikide eesriiete wõltide wahelt, kõikide toolide pealt — seda põrgulikku surnute müra, kes oma luudega üksteise wastu põrkasiwad!“

Ülestõusmise-laul.

Hall härmatis tardunud südame peal, — see muremõtete linik! . . .
Jääkülmas tühjuses rauges mu hääl . . .
mind ehtis kui surmakroon, ehtis nii,
kui wäsinud wõitlejat hauani
pärg okaslilledest ehbi!

Lumehangede all, jäärüngaste all
surm mängis, hirwitas õudsel.
Raudsidemeid punus mure nii hall,
raudsidemeid sõlmis ta jõudsalt! . . .
. . . Ülestõusmise-päewa ootasin ma,
mil eluhääle ees raugema
peab surmakuningas — talwe

Just nagu hõbedast kelluke, siis
hääl õrnem helises hinges.
See oli pühalik, elustaw wiis
ja südamepõhjani tungis.
Hääl õrnem — see oli kewadehää!,
ta helises talwewareme peal,
kui hõbekelluke emplis.

Ülestõusmise-püha sümbol on see,
see lumelilledest wanik!
Kuld-ehtega ehtis mu südame,
see kewademõtete linik . . .
Ja üle raudsidemeist pääsenud maa
käib wõitleja wõidulauluna
suur ülestõusmise-hümnus!

Mart Mõru.

Passi pärast.

See oli pärast ärewusepäewi. Sõjaseadus oli meie juures maksew ja politseiline wõim, mis Wenemaal iialgi wäikene ei ole olnud, ulatas siis oma kõrguse tipuni. Igaühte, kes uulitsal seisatama juhtus, pani kas awalikul platsil seisew ehk kusagilt

nurga tagant hiilw politseinik tähele. Iseäranis agarad oliwad wäikestes linnades politseinikud wõõraste wastu, sest et neil kõik oma linna elanikud tuntud oliwad, kuna aga wõõrad neile nagu walged kaarnad mustade seas silma paistsiwad.

Suure kannatusenädala feispäewal seisin ma R. linnakeses uulitsa nurgal ja ootasin oma tuffawat, kes juudile minu wihamantliit müüma läks.

Tuul puhus ja hulus just öökulli häälega. Ka minu pea ja kõwad huugasiwad. Ei pannud sugugi tähelegi, kui politseinik minu selja taha oli tulnud. Korraga kohutas mind hüüe: „Mis sa ootad siin? Kust sa pärit aled?“

Pöörasin küsija poole ja wastasin koguni kül-mawereliselt: „Mis ma ootan ja kes ma olen — see on minu oma asi. Sinusugusele „firtsule“ ei pruugi ma seda ütelda.“ —

„Kas sul passi on?“

„Pass on mul oma enese jaoks, aga mitte sinu jaoks.“

„Anna pass siia, näita ette!“

„Mis sina wõõra passiga mõtled peale hakata?“

— Ei anna!“

„Läheme politseisse!“

„Ei lähe!“

Politseinik pani wile hüüdma ja warsti nägin ma, et teine „firts“ meie poole sammuma hakkas. Nüüd tundsin ma, et asi fõsiseks minna wõib ja hakkasin passi taskutest otsima. Ma olin julge, et mul pass kaasas on, aga, niipalju kui ma ka otsisin, passi ei leidnud, ega leidnudki. Waat, sulle pirakas! Pass kadunud! Wist olin ma mõne tut-tawa juurde unustanud, kus ma „jõukarastust“ olin wõtnud.

Awaldasin „firtsule“ oma õnnetust ja kutsusin teda ühes sinna, kus ma maganud olin, sest ma arwasin, et passi sinna jätnud olin. Aga „firts“ ei tahtnud sellest midagi kuulda ja fassis mind politseisse, kus mind nagu passita isikut „за безпиль-менность“ kinni pandi.

Pogris, kuhu mind wiidi, oli juba kolm teist isikut ees. Nende süü oli küll teistsugune, kui minul, nad oliwad kõik kolm sellepärast kinni, et nad wõõra warandusega hoolimatalt ümberkäinud oliwad. Mina aga kukkusin „за безпильменность“ sisse. Küll mul oli hing iseenese peale täis: ma teadsin wäga selgeste, et Wene riigi alam, wõi kodanik, kolmest osast, nimelt — ihust, hingest ja passist koos seisab ja kui üks nendest osadest puudub, siis inimene kuhugi ei kõlba. Minul oli oinult kaks osa, aga kolmas — pass puudus. Sellepärast oliwad mul korraga inimese õigused kadunud.

Pogris oli üks Lohusoo mees warastatud hobuse ja ree ostmise pärast, — peab küll arwama: warastamise pärast. Ta oli poolteiseks aastaks kinni mõistetud ja wiidi Tallinnasse istuma. Teine oli umbes kakskümne aastane noormees, murdwarguse pärast ka kuueks kuuks wangi mõistetud. Kolmas oli wiisakas noor poiss, umbes 16—17 aastat wana, armsa wälimusega, ka sugu kooliharidust saanud. Ta oli Narwa poolt pärit. Oma sugulase juures wõõrsil wiibides oli ta selle raha, umbes pealt kolmesaja rubla, salaja ära wõtnud ja Narwa sõitnud. Seal oli ta oma armukesega seda saadud warandust läbi löõma hakanud: elanud toredalt, kuni ta ühel ilusal päewal kinni napsatud. Nüüd seisib ta kohtu-uurimise all ja wiidi ka, kohtu ootusel, Tallinnasse, kus suuremad wangimajad, is-

tuma. Nõnda olime neljakesi koos ja ootasime, kuni neljapäew Peterburi poolt wangitapp pidi tulema, et siis Tallinna poole edasi saadetud saada.

Kesknädalul wiidi mind kõrge politsei „saksa“ enese ette, ehk „paruni“ herra ette, nagu mulle õeldi. See päris õige kõrgil toonil järele, kes ma olewat jne., kuid minu palwe, et mind ühes politseinikuga lastaks passi ülesotsima minna, lükkas ta tagasi ja wastas, oma teada, wäga targalt:

„Siit R. linnast ei leia sa ühtegi passi!“ Seda ütles ta pilkawalt naeratades ja toonitas nähtawaste seda, et nagu tahaksin mina omale „walepassi“ otsida.

Noh, wiidi pogrissi jällegi tagasi. Neljapäew lõunase rongi ajaks wiidi meid püssimeeste wahel waksalisse, kus wangiwagunisse mahutati. Rong liikus Tallinna poole, kuhu meie ka õhtuks päralt jõudsim. Lagedi jaama lüüdal toodi käeraud ja meid seati kahe kaupa kokku, käsipidi raudu. Raudade kõlil pani mind kohkuma, — see tuli koguni aotamata.

Tallinnas wõeti meid jällegi soldatite wahela ja „marsch!“ paksusse Margarethasse, kus kuni järgmise esmaspäewani, ehk ristirahwa keeles, ülestõusmise teise pühani, oodata tuli, kuni wangitapp Riia poole minema pidi. Nõnda see ka sündis.

Ei wõinud midagi parata: pühad tuliwad pak-sus Margarethas wastu wõtta ja peaaegu möõda saata, — nõnda oli elusaatus heaks arwanud. Suures toas oli meid umbes kakskümmend inimest koos. Siin oli igasuguseid isikuid: wargaid, tule-sütitajaid, ärakaranud wangisid, karistuse aja ära istunud wangisi ja ilma passita isikuid, nagu minagi. Esialgul oliwad kõik koos, aga juba pühade laupäewel hakkati sorteerima: mõned saadeti lähematesse waldadesse ära, uurimise all seiswad isikud wiidi ise paika, karistuseaega istuma mõistetud isikud wiidi ühele ja teisele poole teistesse wangimajadesse, kuna mõned uued jälle meie hulka toodi.

Pühadest ei kõnelenud terve seltsi seast peaaegu mitte keegi. Kuid siiski, kui laupäewa õõsel wastu pühapäewa, kella 12 ajal, õigeusu kiriku keldad kooris helisema hakkasiwad ja Kristuse ülestõusmist kuulutatiwad, siis käis mõnegi nõõst iseäraline wärin läbi ja mõnegi rinnast ilmus fasane ohkamine ja sellele ohkamisele järgnesiwad waiksed sosinal õeldud sõnad: „Kristus on ülestõusnud! Suur püha!“ See sosin kostis nii imelikult, nii kartlikult, nagu wärskete lepalehtede sahin õrna õhtuse tuule wärinal. See sosin oli paremate päewade meeldeuletamine.

Teiste hulgast paistsiwad, nagu igalpool seda juhtub, mõned isikud iseäraliselt wälja. Keegi Narwa poiss, fugew noormees, aastat 23 kuni 24 wana, oli rõõmus ja lustilik, nagu seda ainult kõige muretam isik olla wõib. Kasetohest oli tal niisugune mokapill walmistatud, nagu harilikult puulehest tehakse, ja selle abil fõi ta imeosawaste kõiksugused laulud ja mängutükid kuuldawale. Ta mängis ja mõned teised fantsisiwad. Tantsijate seas oli wabatahtlisi, kes oma wahwust ja ühes sellega ka kaotatud wabaduse lähtsuse kohta nagu

põlgust ülesnäidata soovisivad, oli ka neid, keda wägisi kaasa kargama kisti ja sunniti. Nende wiimsete seas oli üks wäikese kaswuga, suurte käharate juukstega noorepäraline mehike, keda teiste naerulagina all, nagu narritamiseks, tantsima rebiti. Küll püüdis ta wastu puigelda, kuid see ei aitanud. Ja ta pidi, nagu karu, komanda järele karglema, kuni ta lahti lasti. See oli kahetsemise wääriline isik. Ta mõistis ladusaste saksakeelt ja koguni hästi wenekeelt, sest et ta rohkem osa omast elust Peterburis oli mööda saatnud. Seal, nagu ta rääkis, osanud ta ülihästi ennast lolliks moonutada, lonkajaks teha jne. Ta oli kõige oma oleku poolest küll nende seast, keda „waimust wae-seteks“, ehk wenekeeli „юродивый“ hüütakse. Ka nüüd oli ta poole Peterburi tee peal, nagu mälestan, wist Jamburis wagunis pingi alt üles leitud ja wäljajaetud. Õnnetumal kombel oli ta politsei küünte wahele sattunud ja, et tal passi ei olnud, saadeti ka tema oma walda. Ta kahetses wäga oma õnnetust, kuid oli selles julge, et ta warsti Peterburisse jõuab. Ta kahetses iseäranis seda, et ta „kallid pühad“ pidi nii wiletsaste Tallinnas, pak-sus Margarethas, mööda saatma, kuna ta omefigi Peterburis oleks rõõmsaste ja lõbusaste elada wõinud, „какъ сыръ въ маслѣ“, s. o. nagu juust wõdi sees, — nii libedaste oleks ta liikunud. Ta seletas, et kui mitte muidu ei saa, siis püüab ta aurulaewade sõidu awamisel laewalaele pugeda ja siis — Peterburisse. Kord peitnud ta enese laewa peale kraami kastide ja pakkide wahele ära ja ei ole enne ennast näidanud, kui juba Peterburi lähedal. Ta kutsutud kapteni juurde, kes õige tõsine mees olnud. Kaks tulist kärke tõmmanud kapten talle wastu nägemist ja ütelnud siis: „noh, wennas, nüüd on sul Peterburi sõidu eest makstud.“ Ta tänanud kaptenit selle lahkuse eest. Kõrwad huuganud küll selle järele, kuid Peterburis unune-nud see sündmus peagi ära.

„Teie peaksite seda nägema, kui osawaste ma kuskil silla peal seistes käewarre kõweraks tõmban, nõnda oma tööwõimetust näitan ja armuandi palun,“ lisas ta juurde.

Keegi suure, tugewa kaswuga hiidlane wandus oma kodukohta ja selle elanikka ja lubas neile kõigiti kättetasuda. Nad olewat tema hukatuses süüdlased. Ta warastanud kõige esite oma naabrilt ühe

oina, tapnud selle ära ja sõõnud „nahka“, nagu ta seletas, sest et ta oina liha üliwäga armastawat. Ta wõetud kinni ja mõistetud kuueks kuuks wangi. Wäljasaamise järele kägistanud ta tee peal ühe kaupmehe poolsurnuks, wõtnud selle rahakoti, kus ligi tuhat rubla sees olnud, ja mõtelnud omas kodukülas koguni rahulikult ja õnnelikult elama hakata. Kuid „õnnetusel wile jalq! — Kord joonud ta enda purju ja uimases olekus lobisenud teisele seltsilisele, keda ta oma sõbraks pidanud, raha-saamise loo wälja. See, saatanahing, ei mõistnud suud pidada. Wähehaawal pani ta tähele, et küla mehed ja naised, poisid ja tüdrukud tema peale wõõrifi waafama hakkasiwad, nagu kardaksiwad nad teda. Ühel päewal ilmunud urädnik ja wõtnud

ta kinni. Selle tema wä-giteo tagajärjeks olnud kolmeaastane wangiroodu trahw. Pärast sealt wälja pääsemist tapnud ta omal seltsimehel, kes ta kaup-mehe rööwimise loo wälja lobisenud oli, naha õige „kuumaks“ ja pistnud südametäiega ka weel selle maja põlema. Selle eest saanud ta neljaks aastaks wangiroodu. Nüüd olla ta selle aja äraistunud ja minewat politsei järelewal-we alla kuhugile elama. Et ta aga purjus peaga on.a passi, ehk õigemini, edasiminemise tunnistuse (проходное свидѣтельство) ära kaotanud, siis sattunud ta politseisse.

„Oodaku mu tuttawad hiidlased, küll ma nende naha maha kisun,“ ähwar-das ta hambaid kiristades.

Ta lubas mannermaal kuskil mererannas elama asuda ja siis oma häwitawaid käikusid Hiiumaa wastu ette wõtta. — Üks asi oli aga olemas, mille tagajärjesid ta jällegi kartis. Enne Margarethasse sattumist oli ta kord po-

litseisse purjuspead wälja magama wiidud. Seal oli ta järgmisel hommikul kogemata wõõra palitu selga pistnud. Ta oli koguni ära unustanud, et tal õhtul, kui teda „soolaputkasse“ wiidud, politut ei olnud. „Aga ega siis see ju wargus ei ole, kui inimene kogemata teise palitu selga tõmbab,“ — troostis ta ennast. Ta jäi pärast mind weel Margarethasse ja kudas tema lugu lõppes, on mul teadmata. Seda ajas ta mulle alalõpmata peale, et ma talle mõne elamise tunnistuse kirjutaksin. Mina seletasin talle, et see wõimata on, sest ei saa ju nime ega pitsatit alla. Tema naeris aga selle peale:

„Ah, wallawanema nime kritseldan ma isegi alla ja wiiekopikalise waskrahaga rõhun ma nii-

Wana Eesti talutaat.

(Oskar Hoffmanni algupäralise lulejoonistuse järele.)

suguse riigikulli alla, et paremat kulli enam ollagi ei wõi. Ega ju rumalad talumatsid, kes muud ei mõista, kui mulda nuuskida, millestki aru ei saa...“ Ta pilkas talupoegi, kuna ennast „haritud“ isikuks pidas, sest ta oli mitu „õpekursust“ läbi teinud. Tunnistus jäi talle, muidugi mõista, tegemata.

Weel tõmbas oma peale tähelepanemist keegi „kullaotsija“ Urali mägestikust. Teda saadeti ka „за безписьменность“ oma asundusesse tagasi. Ta oli alati mõtetes, lamas selili noride peal, mõlemad käed pea all. Aga kui ta kord kõnelema hakkas, siis kõneles ta sorawalt ja õige heameelega. Ta kiitis Urali mägede elu ja rõõmustas, et ta kord sinna „wabaduse riiki“, nagu ta nimetas, jälle tagasi saab. See aga tegi talle natukene meelepaha, et reis wangitapiga sinna liig kaua aega pidi wõtma — umbes kolm kuud, nagu ta arwas.

Ta jutustas wangisolemise, tungist wabastuse järele ja laulis sekka mõne Urali paljasjalgsete laulu. Korda kolm olla ta wangikoja wahtide käest ära põgenenud, kaks korda ununud ta Obi jõest, ühe korra Jenisseist üle, kuna tal jalad sealjuures ahelates olnud.

„Ah, ei ole ülemat osa ilmas, kui oma woli ja wabadus!“ — ohkas ta ja waatas salaja igatsusega wangikoja ukse poole. Mind kutsus ta ära Urali peale, sest et seal „tärsine“ elu olla. Rahwuse poolest oli ta eestlane, kuid nõnda ära weneestanud, et õige puudulikult eestikeelt oskas. Ka tema jäi minust maha, Margarethasse.

Noor, umbes wiieistkümneme aastane poisikene wandus ja siunas oma seltsimeest, kes teda Permi kubermangus politsei kätte oli toimetanud. Nad läinud Peterburist ühes teele, kuna nad igal pool ja igatühe käest armuandi palunud. Seal juures pannud nad ka wäikesi wargusi toime. Nõnda reisisid jõudnud nad otsaga kuni Permi kubermangusse. Raha olnud neil üle saja rubla kogutud, mis ühes passidega teise poisi käes hoida olnud. Ühte suurde kaubakülasse jõudes, hakanud nad poodisid ja majasid mõõda käima. Seal wõetud tema kinni, kuna ta seltsimees aga kaduma läinud ja teda mitte ärapäästma ei tulnud.

Weel mitmed isikud oliwad seal, kes oma taskuwarguse kunstis etendusi andsiwad jne. — Läälsaks, liig tüütawaks hakkas see seltskond wiimaks minema ja rääkimata suure igatsusega ootasid ma seda aega, millal wangitapp Riia poole saadetakse. Wiimaks ometi. Esmaspäewa, s. o. teise päha õhtul seafi meid, umbes kümme isikuid walmis, pandi paarikaupa raudu ja siis — marsch jälle waksalisse! Tapal tuli meil hommikuse rongini oodata!

Umbes keskpäewa ajal olin ma juba waba. Kas maitses mulle wabadus hea? — Urall mehe sõnadega hüüdsin ma: „Ei ole ülemat osa ilmas, kui oma woli ja wabadus!“

Nüüd olin ma tunda saanud, missugune tähtsus „passil“ on. Sellest ajast algades ei julge ma linnas oma korferist jalgagi uulitsale tõsta, enne kui ma järele ei ole waadanud, kas „pass“ kaasas on. Ihuga sündigu, mis sünnib... See on kindel, et ta kord jahedaks läheb. Hing leiab omale ka koha, muidugi sinna, kuhu ta igatsenud on: kas paradiisi rõõmu sisse ehk põrgu piina kätte. Minu hing läheb kindlaste paradiisi, sest et ta sinna üliwäga igatseb ja paradiisi weel rohkem armastab, kui Margoretha hiidlane oinaliha. Aga pass peab keha juurde jääma, muidu on mahamatmisega kahtlane lugu.

„Ah, pass, õnnetu pass! Missugused ülestõusmise pühad ta mulle walmistas!... Hoidke, wennad, alati omad passid korras, siis olete tärsised Wene riigi kodanikud!...“ A. A.

* * *

Laulan teile laulu sellest päiksekullast, mis su sügawuses peidetud on, õõ, laulan unelaulu mustast muremullast lume waiba all, kui kõrgel tähtewõõ oma muinasjuttu kordab ilmale. — Õnnist rändamist ma soowin kõigile, kelle elu walguseta mõõda läinud, kelle hingewili walmind walu sees. Ei ma ise pole waikset õnne näinud — minu kätki kiikus põhja tormides, mure kaswatajaks oli minule, õõde pime hällilauluks hingele. Korra aga päike pilwe põuest tuli, kadus warsti jälle wiimse ehana — ainult üksik wirwe järel' jäänud oli rinda suweigatsuseks leinama... Sellest südamesse mulle ennast peitnud ilmawalus walmind armastuse luul, mille sügawusi keegi pole leidnud, kelle hingekandil mängib ükski tuul waikseks uiutuseks, wihaks ilmale. Walus igatsus jääb jäädwalt minule — sellest ehitan ma endal pühakoja, kindla ehifuse aastasadades, millest woolab wälja armastuse oja inimeste hinge minu lauludes. Saatuse mängukanniks polnud minule, elust üksik ohke jäänud järele. — Korra ainult päike pilwe põuest tuli, kadus warsti jälle wiimse ehana — waikimata wärin järel' jäänud oli rinda suweigatsuseks leinama.

Jaan Kärner.

Ilmus trükiti ja on raamatukaup'us-
test saadud.

Dr. med. G. H. Berndt.

Argtus, kohmetus, ärewus.

Rende põhjusel ja parandamine.
Hind 60 kop.

Sisust: Argtus ülemate ja selts-
londlielt enesest kõrgemal seiswate ees,
Meesterahwaste argtus naisterahwaste
ja naisterahwaste argtus meeste-
rahwaste wastu. Ülearune pun-
tamin. Gfiamifartus, Kohmetus owa-
likul etteastumisel, Argtus ja koh-
metus jeltsonnas, Kehalised wead
kohmetuse põhjusel, Ergutawa wead
argtuse ja kohmetuse põhjusel, Wija-
tud fired, Laste kohmetus jne

**Terwets saamine neist hädadest
seisab alati wõimaluse piires, kui
aga selles raamatus pakutawat pa-
randusewiiki täpisealt täidetakse.**

Prof. Strümpelli, prof. Mosso,
prof. Ball can, prof. Bchterewi, prof.
Gas eri, prof. Charcot'i, prof. Fränkeli,
prof. Dieffenbachi, prof. Fürbringeri,
prof. Hebra, prof. Wundti, prof. Win-
ternitzi, prof. Krarcsini, i rof. Binswan-
geri, prof. Nassbaumi, prof. Jabludowstki
Dr. Klende ja teiste kuulsamate eritead-
laste juhatusel tähendatud wiigade põh-
jalitult parandamisjeks. Saatsateelse seits-
menda trüki järele.

Ladu ja aadress kirjalistele tellimis-
tele: „Kunsti ja Teaduse“ kirjastus,
Tallinnas, Brofismäel, Jelsbergi ja
Tetermanni trükitoda. Raamatuhinda
wõib ka markidega ära saata. Posti-
tanduid tellides hinnale 7. kor. juurde
lisada.

Sealtsam si saab

„Füfika algusõpetus.“

Kõluseatud Bubitow-Goldenbergi
ja Maknini füfika-õperaantute järele
Piltidega. Hind pehmes köites 50 kop.,
tõwas köites 60 kop.

Prospektid hinnata.

A. Linzbachi

Saapakauplus ja töötuba Tallinnas

Suure Pärnu-maanteel nr. 10

Soowitab häid wastupidawaid jala-
nõusid oma töötoast.

Austusega:

A. Linzbach.

Uueste süsefeatnd pudu ja moodi

kauplus **J. Migdal, Suurel**

Tartu-maanteel nr. 7. ❖❖

soowitab odawate hindadega igasugu
kaupa, nagu: pluused, alusküned,
kleidid, põlled, kurdid, sammid, tas-
kurditid, jukad, piisid ja juustealused;
juur wäljawalik korjettisi. Omblejan-
nabele kõiki tarbeasju. Palutakse
waatama tulla! **J. Migdal.**

Kirjandusest.

Wiimajel ajal ilmub meie kirjaturule wäga mitmesuguseid
raamatuid.

Kaske on aga kuulutuse järele raamatu wäärtusest õiget
otjust saada.

Et kirjanduse armastajatele raamatute wälja walimises abiks
olla, toome siin kohal lühikese ülewaaate mõnede paremate raamatute
üle, selle joowiga, et igauks omale proowiks mõne alamal nimetud
raamatu ostab, ja ma loodan, et ta seda kahetsema ei saa.

300 aastat Wenemaa ajalooft 1606 - 1906

Raamat on kaks korda kohtupalatis ees olnud
olnud ja mõlemal korral priiksõidistatud.
Nüüd on see raamat lubatud. „300 aastat“
on elaw Wenemaa ajaloo jutustaja, ja toob
enne kuulmata asju meile ette. Põnewusega
loete Teie raamatu läbi, panete ta finni,
mõtlete: küll on siin halli taewa all imet
tehtud, õiguse ja wagaduse kätte all
Raamatu wälimus on kena.

Hind 40 kop.

Kroonitud wang. Türgi isewalitjuse ajalooft ja
toledateft kuritöödest, mis jultani käsul toi-
metati. Raamat on huwitaw gäihele lugeda.

„ 40 „

Dr. Regeault. Prostitutsion (Borduelu). Tema
ajalooline arenemine ja praegune seisuford
kõige maailma rahwaste juures

„ 60 „

Dr. Pierry. Waimutöö terwisehoid. Õpetus, ku-
das waimujõudusid kosutada ja ijeäranis head
mälestust saada. Igal ühel peaks see raa-
mat olema

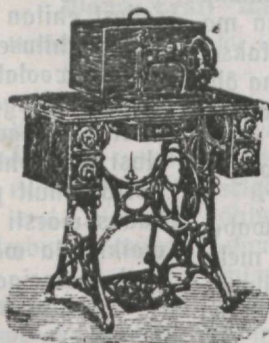
„ 50 „

Teaduslikud ja õpetlikud rahwaraamatud.
Paljude piltidega. Sisust: Taewalaotus ja
taewatähed. Taiga ja tundrad. Looduse häwi-
tawad jõud ja tema imed.

„ 50 „

Dr. S. Zeden. Häkilised haigusjed. Darmilik käsi-
raamat mitmesuguste häkiliste haiguste korral.
Raamatus on ka sellekohase arstirohud üles-
tähendatud.

„ 30 „

Fr. Nikolai,

Tallinnas, Wiru uul. nr. 7

soowitab suures wäljawalikus

õmblusmasinaid,

15 rublast peale.

Kudumisemasinaid

igas laiuses ja numbris Claes & Flautje
wabrikust.

Kirjutusmasinad. Kõige kuulsama Amerika kirjutusmasina
Underwoodi ainumüüja.

Jalgrattad: Ventner, Wanderer, Record.

Jalapallimängu õpetus algajatele ja edasiõppijatele, paljude piltidega	"	40	"
Prof. Oswald. Keemiakool. Esimene üleilmine jagu paljude joonistustega. Tõlkinud stud Leop. Rampmann	"	100	"
P. Miller. Minu süstem. Kõige kasulikum ja loomulikum tervisehoiuraamat. Tõeste, tervis, noorus ja piff eluiga on selles raamatus warjul. Seda raamatut on enam kui 500.000 ekj igas haritud rahwa keeles trükitud ja äramüüdud	"	50	"
Okkultismuse saladused. Mis on okkultismus. Kuutõbi. Hüpnootismus. Väbinägemine. Võimimine kauguste taha näha Kauguste taha mõjumine. Etteaimdused Ettenägemine. Mõned sõnad spiritismuse üle.	"	30	"
Teadus ja usk. A. Malwer. 112 pildiga Uusküsimuses on see üks huvitavamatest raamatuleid ja võime julguste soovitada.	"	50	"

Uleilma kuulsa krahw **Leo Tolstoi** kirjatööd. Soovitame ka Teile mõned:

Armastus ja surmahirm	Hind	16	kop.
Meesterahwas ja naisterahwas	"	30	"
Mõtted elust	"	10	"
Uuemad jutustused	"	60	"
Teaduslikud küsimused	"	60	"
Minu patutunnistus	"	55	"

Arstiteaduslike raamatute hulgast võin julguste Terwisehoiuraamatut soovida

Raamat on Saksamaa riiklise tervishoiu komisjoni poolt kokkuseatud. Saksamaal on 20 trükki ära müüdud. Eesti ajakirjanduse poolt võeti raamat lahkest vastu. Dr. J. Luiga on eestkõne kirjutanud ja soovib ülemal nimetatud raamatut kui asjatundja tarmilikult käsi-raamatuks. Raamatu hind on odav, ainult 1 rubla.

Laste vanematele soovitame, et nad oma lastele lõbusaks ajaviteks piltidega kaunistatud raamatu **Jhand Kuterpalli** ülikentsatad reisirõõd ostaksivad. Raamat on selge kirjaga trükitud ja lastele lugemiseks väga kohane. Hind kõwas küttes 20 kop.

Ülemal soovitatud raamatuid võib igast raamatukauplusest jaada. Tellida võib Tallinnast „Teaduse“ kirjastusest.

J. J. Sundelewitsh'i

naha ja riidekauplus Tallinnas,

Wäiksel Karja uul. Pfaffi majas,

abikauplused S. Tartu m. Lewinowitshi majas,

soovib üksikult ja hulgawiisi kõiksugu nahakaupa. Peale selle igal seltsi riidekaupa wabrikuhindadega. Willaseid ja poolwillaseid riideid, kõige paremate wabrikute omasid, siidi-, poolsiidi-, willaseid, linaseid ja poollinaseid rätikuid.

Tüllkardinaid suures walikus. Lõuendit ja poollõuendit kõige kuulsamatest wabrikutest, linaseid käterätikuid, laudlinasid ja rätikuid. Willaseid, poolwillaseid ja puuwillaseid riideid waipade jaoks.

Suur kasuka kaupade ladu. Wene-Amerika seltsi gummikalossid.

M. Antje trükikoda

Tallinnas, Müürivahe uul. № 17

on tänawu aastal uute masinate ja kirjade poolt täiendatud. Igasuguseid trükiteoseid walmistatakse

korralikult, kiireste, maitserikkalt.

Uued raamatud:

Wäike tervisehoiu õpetus (piltidega)
Dr. Julian Marcuse.
Hind 30 kop.

Rahwa majanduse teadus.
Kirjutanud Harald Westergaard, Rootsi ülikooli professor.
Hind 60 kop.

Ras elu wõi surm?
Kirjutanud J. Järw.
Hind 20 kop.

„Teaduse“ kirjastus, Tallinnas.

Hand Kufervall!

Lastemanemad

tehke oma lastele rõõmu ja
ostke neile piltidega kaunistatud

Hand Kukerpalli imelikud reisu'ood.

Hind kõivas köites 20 kop.

Saada igaist raamatukaup-
lustest.

Raamat on selge, suure kir-
jaga trükitud, ja on lastel
kerge lugeda.

"Teodus" — Tallinnas.

Kuulutuste wahetalitus

A. Saat.

Tallinnas, Wiru ja Walliwahe
uul. nurgal. nr. 24—2. Sissekäik
„Bodega Espanola“ kõrwal.

Kuulutusi wõetakse vastu
kõikidesse ajalehtedesse ja mu-
desse väljaannetesse wäga hea-
del tingimistel. Kuulutuste ko-
kuseadmine ja tõlkimine.

Läikuwate reklamede orga-
niserimine.

Trükitud M. Antje trükikojas

R. Basup, Püskid,

Pikal uul nr. 36,

täielik kauplus ja töötuba.

rewolwrid ja lasknisemoon.

== Jalgrattad — müün ja parandan ==
Metalltreimise tööd korralikult. — Töötamine elektri jõul.

R. Reichmann'i kauplus

Pikal uul. № 25, Tallinnas,

soowitab omast suurest ladust odawate, kindlate hindade eest kõike

Riide-
Moodi-
Pesu-
Pudu-

kaupa

Saapaiid ja kalossisid. Igat seltsi sportriideid.

Ilmus trükist
laua oodatud raamat

Spiritismus

(Suhatuse waimude
wähatusumiseks).

Si f u r d: Waimud; teada-
andmised waimudelt; abinud,
lühdas nägemata ilmaga läbiatmisesse
astuda; imelikud ja üleloomulikud as-
jad; läbiatmised Kroyeri uulitsa müra-
waimuga; elusate inimeste waimude il-
munine; nägemata ilma laboratorium;
waimude riided; kõnelejad waimud; lühdas
waimudega rääkima peab; küsimused tule-
wile üle; nõu küsimine waimude läest; küsi-
mused peidul olewate waranduste üle jne. jne. jne.

— ♦ Hind 80 kop. ♦ —

Saada igaist raamatukauplustest.

„Teaduse“ kirjastus, Tallinnas.

Oswald Müller

== Mundi sulitsa ==

soowitab oma kaubaladust kõikisugu riiasid ja pool-linast riiet,
madapolami, laudlinasid, sawirakuid, ninatükikuid, käterati-
kuid jne. Meesterahwa pesu head sorti: särgid, püksid, ma-
niskid, kraed, manshetid, slipsud jne. Pikeest ja willast
wooditekid. Meesterahwa kübarad.

Tallinnas 1911.

